మహావాక్యములు

స్వామి పరమానందనాథ

శ్రీ గణపతి సచ్చిదానంద ప్రశస్తి అవార్డు గ్రహీత
విశిష్ఠ విద్యాశిరోమణి, ప్రముఖ శ్రీవిద్యా ప్రచారకులు,
చతుర్వేద భాష్యకారులు, శ్రీవిద్యాబ్రహ్మసూత్ర భాష్యకారులు
అవధూత దత్తపీఠ ఆస్థాన విద్వాంసులు,
ఇండియా కల్చరల్ సెంటర్ & టెంపుల్, అమెరికా.
ఆస్థాన విద్వాంసులు, కనకాభిషేకగ్రహీత,
గండపెండేర సన్మానిత, సువర్ణ ఘంటాకంకణ,
శ్రీవిద్యారత్నాకర, శ్రీవిద్యావిశారద
డా॥ క్రోవి పార్థసారథి

ప్రకాశకులు :

భారతీ గ్రంథమాల

సత్యనారాయణపురం, విజయవాడ-520 011.

సెల్ : 9985616824

మహావాక్యములు

స్వామి పరమానందనాథ (డా॥ క్రోవి పార్థసారథి)
23-11/1-10/2, ఓగిరాల వారి వీధి,
సత్యనారాయణపురం, విజయవాడ -520 011.
సెల్ : 9866820574

ప్రథమ ముద్రణ : నవంబరు, 2019

ప్రతులు : 1000

వెల : రూ. **36.00**

వెల : రూ. **45.00**

ప్రతులకు :

1. **భారతీ గ్రంథమాల**
   సత్యనారాయణపురం,
   విజయవాడ-520 011.
   సెల్ : 9985616824

2. **శివకామేశ్వరి గ్రంథమాల**
   41-22/4-36, భ్రమరాంబాపురం,
   కృష్ణలంక, విజయవాడ-520 013.
   ఫోన్ : 0866-2522824

3. **శివకామేశ్వరి ఆర్ష గ్రంథమాల**
   27-18-59, కాంగ్రెస్ ఆఫీస్ రోడ్,
   గవర్నర్‌పేట, విజయవాడ - 520 002.
   ఫోన్ : 0866-6661777

ప్రణతులు

నాలుగు వేదాలనుంచి నాలుగు గొప్ప వాక్యాలను తీసుకుని వీటినే మహావాక్యాలు అన్నారు. ఈ మహావాక్యాలన్నింటికీ అర్థం ఒకటే. నేనే పరబ్రహ్మను. చరాచర జగత్తులో సత్యము నిత్యము శాశ్వతమైనది పరబ్రహ్మ ఒక్కటే అదే నేను. అంతకు మించి ఈ జగత్తులో ఏదీలేదు. అసలు జగత్తే లేదు. బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్య. ఇదే పరాజ్ఞానము. మహావాక్యసారము.

ఈ మహావాక్యాలు కేవలము ఉత్తమాధికారుల కోసం చెప్పబడ్డాయి. ఇతర మంత్రాలకు మల్లేనే మహావాక్యాలు కూడా షడంగాలతో మననం చెయ్యాలి. వాటి అర్థం తెలుసుకుని, వాటిని అనుసంధానం చెయ్యాలి. అప్పుడు మాత్రమే అహంబ్రహ్మాస్మి అనే మాట నిజమవుతుంది. శంకర భగవత్పాదుల వారు మహావాక్యదర్పణము అనే గ్రంథం వ్రాశారు. దానికి నేను తెలుగులో వ్యాఖ్య వ్రాశాను. కాని మహావాక్య వివరణ, అనుసంధానము, ఉపాసన వంటివి కూడా అందరికీ తెలియాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే ఈ చిన్న పుస్తకాన్ని విడుదల చేస్తున్నాను.

నాలుగు వేదాలకు కలిపి 1180 శాఖలున్నాయి అని చెబుతున్నారు. కాని 1131 శాఖలే ఉన్నాయి అన్నాడు పతంజలి మహర్షి.

వేదాంతంలో అత్యంత ముఖ్యమైనవి మహావాక్యాలు. కాబట్టి అవి కూడా జన బాహుళ్యంలోకి వెళ్ళాలని, ఈ విషయం అందరికీ తెలియాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే అత్యంత సులభశైలిలో **మహావాక్యాలు** అనే ఈ చిన్న పుస్తకాన్ని మీకందిస్తున్నాను. గతంలో లాగానే ఈ పుస్తకాన్ని కూడా మీరు సద్వినియోగం చేసుకుంటారని భావిస్తూ ....

భవదీయుడు

స్వామి పరమానందనాథ

(డా॥ క్రోవి పార్థసారథి)

29-5-2019

వికారినామ సంవత్సర వైశాఖ బహుళ దశమి

బుధవారం, హనుమజ్జయంతి

విషయ సూచిక

1. మహావాక్యాలు

మహావాక్యము అంటే గొప్పదైన వాక్యము. వేదాంత పరిభాషలో చరాచర జగత్తంతా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే. పరబ్రహ్మే జగత్తు, జగత్తే పరబ్రహ్మ. ఈ జగత్తులో పరబ్రహ్మ కన్న వేరైనది ఏదీ లేదు. నువ్వే పరబ్రహ్మ స్వరూపానివి అని వివరించి చెప్పేవే గొప్ప వాక్యాలు. వాటినే మహావాక్యాలు అంటారు. పరబ్రహ్మ అంటే బ్రహ్మము అని గుర్తించండి.

సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ, అయమాత్మా బ్రహ్మ, సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ, ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ, మరుభూమౌజలం సర్వం మరు భూమాత్రమేవతత్ జగత్రయమిదం సర్వం చిన్మాత్రం స్వ విచారతః। సగుణ నిర్గుణ స్వరూపం బ్రహ్మ, ఆదిమధ్యాంత శూన్యం బ్రహ్మ, మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ, అనంతం అప్రమేయం అఖండ పరిపూర్ణం బ్రహ్మ, అద్వితీయం పరమానందం నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్త సత్యస్వరూపం బ్రహ్మ, బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవభవతి, జీవోబ్రహ్మేతి నాపరః

ఇవన్నీ ఆ పరబ్రహ్మని వివరించేవే. మహావాక్యాలే.

ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలు చాలా ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని లక్షల శ్లోకాలలో ఆధ్యాత్మికత వివరించబడింది. వీటిని చదివి అర్థం చేసుకోవటం అందరికీ సాధ్యమయ్యే పనికాదు. ఇక్కడ సూత్రం ఏమంటే చెప్పే మాటలు తక్కువ, వాటిలో విషయం ఎక్కువ ఉండాలి. ఈ వాక్యాలను చదివి, అర్థం చేసుకుని పూర్తిగా ఆకళింపు చేసుకున్న వాడికి తాను ఎవరు? అనే విషయం బోధ పడుతుంది. తనయొక్క స్వస్వరూపం బోధ పడుతుంది. బ్రహ్మతత్త్వం బోధ పడుతుంది. తానే పరబ్రహ్మను అని తెలుస్తుంది. అప్పుడు సాధకుడు మోక్షమార్గంలో ప్రయాణించి, చతుర్విధ పురుషార్థాలలోను ఆఖరుదైన మోక్షాన్ని పొందగలుగుతాడు.

ఆ పరమాత్మయే నేను అనే విషయం సాధకుడికి మనసా వాచా కర్మణా అర్థమయ్యాక, ఇంక అతనిలో కోరికలుండవు. ఈ లోకంలో ఉన్నది ఒక్కటే. అదే

పరబ్రహ్మ. నామరూపాత్మకమైన జగత్తంతా మిథ్య. ఉన్నది ఒక్కటే అయినప్పుడు, రెండవది లేనప్పుడు ఇంకా కోరికలు ఎక్కడ ఉంటాయి? లౌకిక వ్యవహారాలు ఎలా ఉంటాయి? పరిపూర్ణమైన జ్ఞానం ఎప్పుడైతే కలిగిందో, అప్పుడు ఆ జ్ఞానాగ్నిలో లౌకిక వాసనలు అన్నీ నాశనమై పోతాయి. సాధకుడికి **తానే పరబ్రహ్మ** అని తెలుస్తుంది.

నాలుగు వేదాలకు కలిపి 1180 శాఖలున్నాయి. ఋగ్వేదానికి 21, యజుర్వేదానికి 109, సామవేదానికి 1000 అధర్వణ వేదానికి 50 మొత్తం 1180 శాఖలు. కాగా వేదశాఖలు మొత్తం 1131 అంటాడు పతంజలి. వీటిలో ప్రతిశాఖకు ఒక ఉపనిషత్తు ఉన్నది. ఈ రకంగా మొత్తం 1180 ఉపనిషత్తులున్నాయి. వీటిలో 108 ఉపనిషత్తులు ముఖ్యమైనవి అంటోంది **ముక్తికోపనిషత్తు.** విషయపరంగా వీటిని విడదీసినప్పుడు

1. సన్యాసోపనిషత్తులు - 17
2. యోగోపనిషత్తులు - 20
3. వేదాంతోపనిషత్తులు - 24
4. వైష్ణవోపనిషత్తులు - 14
5. శైవోపనిషత్తులు - 15
6. శాక్తేయోపనిషత్తులు - 8
7. దశోపనిషత్తులు - 10

వీటిలో చివరివైన దశోపనిషత్తులు నిరాకారము నిర్గుణము అయిన పరబ్రహ్మను వివరిస్తాయి. వీటిలోంచే గొప్పవైన నాలుగు వాక్యాలను గుర్తించటం జరిగింది. వాటినే మహావాక్యాలు అంటారు

1. ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ 2. అయమాత్మా బ్రహ్మ 3. అహం బ్రహ్మాస్మి 4.తత్త్వమసి. ఈ నాలుగు ప్రసిద్ధి చెందిన మహావాక్యాలు.

ఈ నాలుగు మహావాక్యాలు నాలుగు వేదాలకు సంబంధించినవి. నిరాకారుడు

నిర్గుణుడు అయిన పరబ్రహ్మ సర్వాంతర్యామి. అన్నింటి యందు అంతర్లీనంగా ఉన్నాడు. జీవాత్మ పరమాత్మల ఏకీకరణమే మోక్షము. ఆ మోక్ష మార్గంలో నడిపించేవే మహావాక్యాలు. ప్రతి మహావాక్యము కూడా ఏదో ఒక ఉపనిషత్తుకు సంబంధించినదే. ఆ ఉపనిషత్తు కూడా ఒక వేదానికి సంబంధించి ఉంటుంది. ఈ రకంగా చూస్తే

1.	ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ	ఐతరేయోపనిషత్తు	ఋగ్వేదము
2.	అయమాత్మాబ్రహ్మ	మాండూక్యోపనిషత్తు	అథర్వవేదము
3.	తత్త్వమసి	ఛాందోగ్యోపనిషత్తు	సామవేదము
4.	అహంబ్రహ్మాస్మి	బృహదారణ్యకోపనిషత్తు	శుక్లయజుర్వేదము

మహావాక్యాల గురించి చదవాలన్నా, వినాలన్నా అసలు వాటిని ఉచ్చరించాలన్నా గతజన్మలలో చేసిన సుకృతము బాగా ఉండాలి అంటారు. ఎందుకంటే ఇవి మోక్షమార్గానికి మెట్లు. వీటిని ఎక్కగలిగినవాడు మోక్షమార్గంలో ప్రవేశిస్తాడు. మోక్షం పొందుతాడు. అతడికి పునర్జన్మ ఉండదు.

లౌకికంలో **'ఈ మహావాక్యాలు పండితులకే గాని సామాన్యులకు అర్థం కావు'** అనేది నానుడి. ఈ కారణం చేత, ముందుగా నా గురుదేవులైన విరజానందనాథ సదానందనాథ, శుకానందనాథులకు నమస్కరించి, దేశంలోని పీఠాధిపతులు, మఠాధిపతులు, ఆధ్యాత్మిక గురువులు, పండితులు, జ్ఞానులు అందరికీ ప్రణమిల్లి ఈ మహావాక్యాలు సామాన్యుడికి కూడా చేరువ కావాలి అనే ఉద్దేశ్యంతో, సరళమైన శైలిలో, అతితేలిక అయిన భాషలో వివరించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. నా యీ ప్రయత్నాన్ని మన్నించి, నన్ను ఆశీర్వదింతురు గాక.

2. మహావాక్య వివరణ

మహావాక్యాలఅర్థము శుక్లయజుర్వేదానికి సంబంధించిన **పైంగలోపనిషత్తు**లో వివరించబడింది. పైంగలుడనే ముని యాజ్ఞవల్క్యుడి దగ్గరకు పోయి 12 సం॥ శుశ్రూష చేసి, గురువుని ప్రసన్నుడిగా చేసుకుని ఓ గురుదేవా ! పరమ రహస్యమైన కైవల్యాన్ని గురించి బోధించమని అడిగాడు. దానికి సమాధానంగా యాజ్ఞవల్క్యుడు ఈ విషయాన్ని చెప్పాడు.

ఉపనిషత్తు అంటే బ్రహ్మవిద్య. బ్రహ్మవిద్యా పరిశీలకులైన విద్వాంసులకు కర్మ, జన్మ, మరణాలు లేకుండా చేసేది. ఆజన్మాది మరణాదికమైన దానిని నశింపచేసి, బ్రహ్మపదార్థలాభం కలిగించేది ఉపనిషత్తు.

ప్రతి ఉపనిషత్తులోనూ పరబ్రహ్మతత్త్వాన్నే చెప్పటం జరిగింది. నిరాకారుడు నిర్గుణస్వరూపుడు పరబ్రహ్మ. ఆదిమధ్యాంతాలు లేనివాడు. శాశ్వతుడు. స్వతంత్రుడు. ధర్మాధర్మాలు లేనివాడు. పక్షపాతం లేనివాడు. నిమిత్తమాత్రుడు. ఆనందస్వరూపుడు. జీవులయొక్క కర్మలననుసరించి వారికి ఉత్తరజన్మలు ప్రసాదిస్తాడు. సృష్టి స్థితి లయాలకు అతడే కారణము. చరాచర జగత్తంతా అతడు వ్యాపించి ఉన్నాడు. సర్వవ్యాపి. ఈ విధంగా ఉపనిషత్తులు పరబ్రహ్మ స్వరూపాన్ని ప్రతిపాదించటంలో చాలావరకు సఫలీకృతం చెందాయి. అయితే ఉపనిషత్తుల సారమంతా మహావాక్యాలలో ఉన్నది. మహావాక్యాలు నాలుగు. ఈ నాలుగు మహావాక్యాలు నాలుగు వేదాలకు సంబంధించిన ఉపనిషత్తుల నుండి చెప్పబడ్డాయి. అవి

1.	ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ	ఐతరేయోపనిషత్తు	ఋగ్వేదం
2.	అహంబ్రహ్మాస్మి	బృహదారణ్యకం	శుక్లయజుర్వేదం
3.	తత్త్వమసి	ఛాందోగ్యోపనిషత్తు	సామవేదం
4.	అయమాత్మా బ్రహ్మ	మాండూక్యోపనిషత్తు	అథర్వవేదం

ఈ మహావాక్యాలను బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠుడైనవాడు షడంగాలతో ధ్యానం చెయ్యాలి. ఇది పరమోత్తమమైన తత్త్వము. విజ్ఞానసహితము. దీనిని తెలుసుకున్నవారు ముక్తిని పొందుతారు. సద్గురువైనవాడు షడంగాలను చెప్పకుండా మహావాక్యాలను ఉపదేశించరాదు. షడంగాలు అంటే

1. ఋషి 2. ఛందస్సు 3. దేవత 4. బీజము 5. శక్తి 6. కీలకము

ఉపనిషత్తులన్నీ వేదాలసారమైనట్లుగానే, మహావాక్యాలు ఉపనిషత్తులసారము. మహావాక్యాలద్వారా పరబ్రహ్మను ధ్యానించే బ్రహ్మజ్ఞానులకు తీర్థాలు, మంత్రాలు, శాస్త్రాలు, జపాలు అవసరంలేదు. పుణ్యాతీత బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్నులకు పుణ్యప్రదాలైన తీర్థజపాదులు ముఖ్యంకావు. వాక్యార్థ విచారణవలన వందసంవత్సరాలు ఆయుర్దాయం కలుగుతుంది. అటువంటి పూర్ణాయువు షడంగాలతో కూడిన మహావాక్యజపం ఒక్కసారి చేసినా కలుగుతుంది.

మహావాక్యాలు నాల్గింటిలోనూ 'తత్త్వమసి' అనేది ముఖ్యమైనది. ఈ వాక్యము మూడు భాగాలుగా విభజింపబడుతున్నది. 1. తత్ 2. త్వం 3. అసి. ఈ మూడింటినీ కూడా షడంగాలతో విడివిడిగా జపం చెయ్యాలి. ఈ విషయమంతా శుకరహస్యోపనిషత్తులో చెప్పబడింది.

పదాలకు వాచ్యార్థము, లక్ష్యార్థము అని రెండు రకాల అర్థాలుంటాయి. ముందుగా 'తత్' అనే పదానికి వాచ్యార్థము – ఈశత్వ, సర్వజ్ఞత్వాదులు. లక్ష్యార్థము – సచ్చిదానందమయమైన పరబ్రహ్మము. 'త్వం' అనే పదానికి వాచ్యార్థము – పంచభూతాత్మకమైన శరీరము, ఇంద్రియాలు మొదలైనవి. లక్ష్యార్థము – సచ్చిదానందమైన పరబ్రహ్మము. 'అసి' అనగా తత్, త్వం పదములయొక్క కలయిక. త్వం – నీవు. తత్ – వాడు. జీవుడు, ఈశ్వరుడు అనే భేదాలు కార్యకారణరూప ఉపాధువల్ల కలుగుతున్నాయి. ఈ రెండు ఉపాధులను తిరస్కరించినట్లైతే మిగిలేది అద్వితీయమైన సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము. ఉన్నది ఒక్కటే. రెండులేవు. అదే సత్తు చిత్తు ఆనందము. దేవదత్తుడు ఒకడే అయినప్పటికీ దేశకాలమాన భేదాలతో వేరువేరుగా కనిపిస్తున్నాడు. అతడే ఇతడు అనే ప్రత్యభిజ్ఞానంతో దేశకాలమాన సంబంధాన్ని త్రోసి పుచ్చగా, ఆ దేవదత్తుడే ఇతడు అనే నిశ్చయజ్ఞానం కలుగుతుంది. ఇదే విధంగా కార్యకారణ సంబంధాలతో ఒకే పరమాత్మ జీవుడుగా, ఈశ్వరుడుగా కనిపిస్తున్నాడు. మహావాక్యాలను విచారణ చేసినట్లైతే ఆ పరబ్రహ్మమేనేను అనే జ్ఞానం కలుగుతుంది. ఉపాధి ద్వయంకూడా తొలగిపోగా సచ్చిదానంద బ్రహ్మమే సిద్ధిస్తుంది.

కార్యమగు అవిద్యోపాధిని ధరించినవాడు జీవుడు. కారణమగు మాయోపాధి గలవాడు ఈశ్వరుడు. ఈ కార్యకారణ ఉపాధులు రెండింటినీ వదలినట్లైతే సిద్ధించేది – పరిపూర్ణ బోధయే. వీటిని ముందుగా సద్గురువు ద్వారా వినాలి. తరువాత మననం చెయ్యాలి. ఆ తరువాత ధ్యానం చెయ్యాలి. ఈ మూడింటివలన పరిపూర్ణ అఖండ జ్ఞానం కలుగుతుంది. ఆత్మజ్ఞానానికి భిన్నమైన లౌకిక విద్యలన్నీ నశిస్తాయి. బ్రహ్మవిద్యా పరిజ్ఞానము, బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగుతాయి.

మహావాక్యోపనిషత్తులో వీటిని వివరిస్తూ మహావాక్యాలు సామాన్యుడికి చెప్పతగినవి కావు. సత్వగుణ సంపన్నుడు, అంతర్ముఖుడైనవాడు, గురువుకు శుశ్రూష చెయ్యటంలో ఆసక్తి గలవాడికి మాత్రమే వీటిని ఉపదేశించాలి. ముముక్షువు సాధన చతుష్టయాన్ని సాధించిన తరువాత, సంసారబంధానికీ, మోక్షానికీ విద్య, అవిద్య అనేవి రెండుకళ్ళు అని తెలుసుకుని అనాత్మ పదార్థాన్ని వదలివేసి, బ్రహ్మపదార్థాన్ని మాత్రమే తీసుకుని, దేహాన్ని విడిచి ముక్తుడవుతున్నాడు. అని చెప్పబడింది.

ఆత్మనిష్ఠ కలగాలంటే సాధకుడికి నాలుగు లక్షణాలుండాలి. వాటినే సాధన చతుష్టయము అంటారు. అవి 1. నిత్యానిత్య వివేకము 2. వైరాగ్యము 3. షట్సంపత్తి 4. ముముక్షుత్వము.

సాధన చతుష్టయము

చరాచర జగత్తులో పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము 84 లక్షల రకాలయిన జీవరాశి ఉన్నది. ఈ లోకంలో జన్మించిన తరువాత క్రిమికీటకాదుల నుంచి ఒక్కొక్క మెట్టే ఎక్కుతూ చివరకు మానవుడిగా జన్మించటం జరుగుతుంది. మానవజన్మను మించిన జన్మ ఇంకొకటి లేదు. అందుకే "జన్మానాం నరజన్మ దుర్లభం" అంటారు. అయితే మానవులంతా ఒకేలా ఉండరు. వారి వారి కర్మ ఫలితాన్ని బట్టి వారిలో తేడా ఉంటుంది. ఆ కర్మసంస్కారం వల్లనే కొంతమంది ఉత్తములుగా, కొంతమంది మధ్యములుగా, కొంతమంది అధములుగా జన్మిస్తారు. వీళ్ళందరూ ఈ జగత్తులో మనకి కనిపిస్తూనే ఉంటారు. వీరిలో కొంతమంది పూర్వజన్మ సంస్కారం వల్ల బ్రాహ్మణులుగా జన్మిస్తారు. ఇక్కడ బ్రాహ్మణుడు అంటే 'బ్రహ్మవిద్యను ఉపాసించే వాడు' సత్యాన్వేషి అని అర్థం. నిరంతరం పరబ్రహ్మతత్త్వసాధనలోనే లీనమై ఉండేవాడు. 'పరమేశ్వరుని ముఖాన్నుంచి బ్రాహ్మణుడు ఆవిర్భవించాడు' అని పురుష

సూక్తం చెబుతోంది. ఈ చరాచర జగత్తంతా పరమేశ్వరుణ్ణుంచే ఆవిర్భవించింది. మరి బ్రాహ్మణుడు పరబ్రహ్మముఖాన్నుంచి వచ్చాడు అని ఎందుకు చెప్పారు అంటే, ఆ పరమేశ్వరుని ముఖం అమితమైన తేజస్సుతో ప్రకాశిస్తుంది. ఆ తేజస్సునే బ్రహ్మతేజస్సు అన్నాం. అటువంటి తేజస్సు గలవాడు కాబట్టి, నిరంతరము పరబ్రహ్మతత్త్వాన్వేషణలోనే కాలం గడుపుతాడు కాబట్టి, బ్రాహ్మణుడు అనబడుతున్నాడు. ఆ పరబ్రహ్మ ముఖం నుంచి ఇంద్రుడు, అగ్నికూడా ఆవిర్భవించారు. అంటే ఆయన ముఖం అగ్నితేజస్సుతో, ఇంద్రతేజస్సుతో ప్రకాశిస్తున్నది. అటువంటి తేజస్సుగలవాడు బ్రాహ్మణుడు. ఎవరైనా **జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః** జన్మచేత శూద్రుడే. కాని అతడు చేసే కర్మలవల్లనే ద్విజుడు అనబడతాడు. దీనికి ఉదాహరణగా క్షత్రియుడుగా జన్మించిన విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి అయినాడు. ఇక్కడ ఇంకొక విషయం ఏమంటే సంస్కారవంతుల ఇంట్లో జన్మించినట్లైతే, ఆ సంస్కారము మనకూ పుట్టుకతోనే వస్తుంది. ఆ తరువాత అతడు వేదవేదాంగాలు అభ్యసిస్తాడు. అగ్నికార్యం చేస్తాడు. యజ్ఞయాగాది క్రతువులు చేస్తాడు. అందుకే అటువంటి బ్రాహ్మణుడు ఉత్తముడు, శ్రేష్ఠుడు అనబడుతున్నాడు. అద్వితీయుడు, జాతి, గుణ, క్రియారహితుడు, షడూర్ములు (ఆకలి, కోరిక, శోకము, మోహము, జర, మరణము), షడ్భావాలు (ద్రవ్య, గుణ, కర్మ, సామాన్య, విశేష, సమవాయములు), షడ్వికారాలు (ఉండటము, పుట్టటము, పెరగటము, రూపు మారటము, క్షీణించటము, నశించటము) లేనివాడు, సత్యజ్ఞానఆనంద స్వరూపుడు, నిర్వికల్పసంకల్పుడు, సకల సంకల్పాలకు ఆధారమైనవాడు, సమస్త భూతాలకు అంతర్యామి, ఆకాశంలాగా బాహ్యాభ్యంతరాలలో వ్యాపించినవాడు, అవిచ్ఛిన్నమైన ఆనందము గలవాడు, అప్రమేయుడు, స్వానుభవంతో మాత్రమే గ్రహింపదగినవాడు, స్వయంప్రకాశి, భగవంతుని సాక్షాత్కారము పొంది కృతార్థుడైన వాడు, దోషరహితుడు, సద్గుణ సంపన్నుడు, అరిషడ్వర్గాలను జయించినవాడు, దంభము, అహంకారము లేనివాడు నిజమైన బ్రాహ్మణుడు అని స్మృతులు, పురాణాలు చెబుతున్నాయి. ఈ కారణంచేతనే బ్రాహ్మణుల ఇంట పుట్టటము శ్రేష్ఠము. బ్రాహ్మణుడుగా పుట్టిన తరువాతకూడ వైదిక కర్మలు ఆచరించటం, పండితుడు గావటం, ఆత్మానాత్మ వివేకం కలిగి ఉండటము అనేవి పూర్వజన్మ పుణ్యఫలంవల్లనే కలుగుతాయి.

ఈ జగత్తులో 84 లక్షల రకాలయిన జీవరాశి ఉన్నదని గతంలో చెప్పుకున్నాం. క్రిమికీటకాలు, పశువులు, పక్షులు ఇవన్నీ కర్మఫలాన్ని అనుభవిస్తాయి. అంతేకాని కర్మను మాత్రం చెయ్యలేవు. వాటికి వివేకము ఉండదు. యుక్తాయుక్త విచక్షణా జ్ఞానము కూడా ఉండదు. ఇక దేవతల సంగతి చూసినట్లైతే, వారు అశరీరులు. కర్మ చేసే అధికారం కాని, అవకాశం కాని వాళ్ళకి లేదు. దేవతలు కూడా ఏదైనా కర్మ చెయ్యాలి అంటే భూలోకంలో మానవుడుగా జన్మించాల్సిందే. ఈ లోకంలోనే కర్మ చెయ్యాలి. అందుకే ఇది కర్మభూమి అనబడుతోంది. చాలామంది మనదేశం ఒక్కటే కర్మభూమి; మిగిలిన దేశాలు కావు అనుకుంటారు. అది చాలా తప్పు. ఈ లోకమంతా, ఈ భూమి అంతా కర్మభూమే.

కర్మ చేసే అవకాశం ఒక్క మానవులకు మాత్రమే ఉన్నది. సత్కర్మల ద్వారా తమ పాపాలను నశింప చేసుకునే శక్తి మానవుడికి మాత్రమే ఉంది. అందుకే ఈ జగత్తులో అన్ని జన్మలకన్నా, చివరకు దేవతల కన్న కూడా మానవజన్మే ఉత్తమమైనది. ఈ రకంగా ఉత్తమమైన మానవజన్మ పొంది, జీవిత లక్ష్యమైన మోక్షం కోసం ప్రయత్నించనివాడు మూర్ఖుడు. అతడు **'ఆత్మహంతకుడు'** అనబడతాడు. ముముక్షత్వము, సజ్జన సాంగత్యము, అనేవి భగవత్కృప వల్లనే కలుగుతాయి. ఎన్ని శాస్త్రాలు చదివినా, యజ్ఞయాగాది కర్మలు చేసినా, దేవతలను ఉపాసన చేసినా, జీవాత్మ పరమాత్మల ఏకత్వం గురించి తెలియకపోతే ఉపయోగం లేదు. అతడికి ఎన్ని కల్పాలు గడిచినా మోక్షం రాదు. వేదాలుచదివితే మోక్షంరాదు, ధనంవల్ల మోక్షంరాదు, కర్మలు చెయ్యటంవల్ల మోక్షం రాదు. కేవలం జ్ఞానంవల్లనే మోక్షంవస్తుంది. **జ్ఞానాదేవతుకైవల్యం** జ్ఞానమే మోక్షసాధనము. అందుకే విద్వాంసుడైన వాడు ఐహిక సుఖాలను వదిలిపెట్టి సద్గురువును ఆశ్రయించి, ఆయన చెప్పే విషయాలను శ్రద్ధగా వింటూ, బ్రహ్మచర్యం పాటిస్తూ, మోక్షమార్గం కోసం ప్రయత్నించాలి. సద్వస్తువైన ఆత్మను దర్శించటంలో నిమగ్నుడు కావాలి. సంసార సాగరంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్న ఆత్మను ఉద్ధరించుకోవాలి. ఈ రకంగా ఆత్మదర్శనతత్పరుడైన విద్వాంసుడు కర్మబంధనాల నుంచి విముక్తి పొందటానికి ప్రయత్నించాలి. అయితే యజ్ఞయాగాది క్రతువులు, వ్రతాలు, దేవతార్చన, దానము, ధర్మమువంటి కర్మలు చెయ్యనవసరం లేదా? అని అనుమానం వస్తుంది. కర్మలు

చెయ్యద్దు అని కాదు. ప్రతివాడూ కర్మలు తప్పకుండా చేసి తీరాలి. కర్మలవల్ల మనస్సు నిర్మలం అవుతుంది. వాటిని అంతవరకే పరిమితం చెయ్యాలి. కర్మలు బంధహేతువులు. వాటివల్ల స్వర్గసుఖాలు కలుగుతాయి. సంసార నివృత్తి కాదు. అందుకే కర్మపరిత్యాగం చెయ్యాలి. ముందుగా కర్మలు ఆచరించి, వాటి ఫలితమైన చిత్తశుద్ధిని పొంది, ఆ తరువాత కర్మలను పరిత్యజించాలి. కర్మలు చెయ్యటంవల్ల ఆత్మజ్ఞానం రాదు. తీర్థాలు సేవించటంవల్ల ఆత్మజ్ఞానం రాదు. గురువు చేసిన బోధనలు విని, వాటిని గురించి ఆలోచించటం వల్లనే ఆత్మజ్ఞానము అనేది వస్తుంది. అందుకే విద్వాంసుడు బ్రహ్మవేత్త, దయామయుడు అయిన గురువును ఎంచుకుని శరణు వేడాలి. ఆత్మనిష్ఠ కలగాలంటే విద్వాంసుడికి నాలుగు లక్షణా లుండాలి. వాటినే సాధనచతుష్టయము అంటారు. సత్యాన్వేషణకు విధిగా ఈ నాలుగు లక్షణాలు ఉండాలి. అలా ఉంటేనే బ్రహ్మానుభవము సాధ్యమవుతుంది. అవి

1. నిత్యానిత్య వివేకము 2. వైరాగ్యము 3. షట్సంపత్తి 4. ముముక్షత్వం.

1. నిత్యానిత్య వివేకము : చరాచర జగత్తులో ఆత్మ ఒక్కటే సత్యము, నిత్యము శాశ్వతమైనది. దృశ్యమానమైన ఈ జగత్తంతా భ్రమ. అందుచేతనే **'బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా'** అని చెబుతున్నారు. మిథ్య అంటే లేదు అని అర్థం కాదు. జగత్తు మాయ కాదు. మాయ అంటే లేనిది ఉన్నట్లుగాను, ఉన్నది లేనట్లుగాను కనిపించేది. ఈ జగత్తు మాయ కాదు. వాస్తవిక సత్యం. కంటికి కనిపిస్తుంది. కాని శాశ్వతం కాదు. ఇది అసత్యము అని ఋజువు చెయ్యటం కష్టం. అందుకే జగన్మిథ్య అని చెప్పటం జరుగుతున్నది. మన కళ్ళఎదురుగానే కట్టుకున్న కట్టడాలు కూలిపోతున్నాయి. రాజ్యాలు నాశనమయిపోతున్నాయి. ఈ సామ్రాజ్యాలు పాలించిన రాజులు మరణిస్తున్నారు. మన తాతలు, ముత్తాతలు అందరూ మరణించారు. కొంతకాలానికి మనం కూడా మరణిస్తాము. ఈ లోకంలో ఎవరూ శాశ్వతం కాదు. ఆత్మ ఒక్కటే సత్యము, నిత్యము, శాశ్వతమైనది. ఈ వస్తుజాలమంతా నశించేది. అనిత్యమైనది. అసలు ఈ జగత్తే అనిత్యమైనది. అటువంటి అనిత్యమైన ఈ జగత్తులో నిత్యమైన ఆత్మ ఒక్కటే శాశ్వతమైనది. ఈ రకంగా బ్రహ్మ ఒక్కటే సత్యమైనదని, ఈ జగత్తంతా మిథ్య అని భావించటమే నిత్యానిత్య వివేకము. ఈ విధమైన దృష్టి కలకగటమే వివేకము.

ఆత్మ అనేది నిష్కల్మషమైనది, అఖండమైనది, అద్వితీయమైనది. దేహం మాత్రం అనేక రకాల తత్త్వాలతో నిర్మించబడింది. ప్రారబ్ధకర్మ కారణంగా జీవి ఉపాధిభేదం చేత 84 లక్షల రకాలయిన జన్మలు ఎత్తుతున్నాడు. వీటన్నింటిలోకి మానవజన్మ ఉత్తమమైనది. అందుకే మానవుడిగా పుట్టిన ప్రతిజీవి, చతుర్విధ పురుషార్థాలలోను, నాల్గవదైన మోక్షమార్గాన్ని వెతుకులాడాలి. మోక్షసాధనే జీవిత ధ్యేయం. మోక్షాన్ని పొందాలంటే ఈ జగత్తులో సత్యాసత్యాలను గురించి తెలుసుకోవాలి. దాన్నే 'ఆత్మానాత్మ వివేకము' లేదా 'నిత్యానిత్య వస్తు వివేకము' అంటారు. దేహము ఆత్మ రెండూ ఒకటి కాదు. ఈ రెండూ 'వేరు వేరు' ఈ విషయంలో అనుభవజ్ఞానం ఉండాలి. ఆత్మ నాశనము లేనిది. శాశ్వతమైనది. ఈ దేహానికి జన్మమృత్యుజరాదులు ఉన్నాయి. కాలం తీరిన తరువాత ఈ దేహం నశించిపోతుంది. కాని ఆత్మ శాశ్వతమైనది. ఆత్మకు నాశనం లేదు. ఈ విధంగా దృఢంగా జ్ఞానసముపార్జన చెయ్యటాన్నే ఆత్మానాత్మ వివేకము అంటారు. మోక్షకామి అయినవాడు ముందుగా ఈ జ్ఞానాన్ని కలిగి ఉండాలి. సాధన చతుష్టయంలో ఇది తొలిమెట్టు. జాగ్రత్తగా పరిశీలన చేసినట్లైతే ఆత్మ ప్రకాశించేది; స్వచ్ఛమైనది. దేహము తమోమయమైనది. ఆత్మచైతన్యమైనది. శరీరము జడమైనది. ఆత్మ నిత్యము సత్యము అయినది. దేహము అసత్యరూపం గలది. అనిత్యమైనది. ఆత్మ మార్పులు లేనిది. శరీరము మార్పు చెందుతుంది. బాల్యయౌవ్వన కౌమారాది దశలవల్ల, రోగాలు, దుఃఖాలు వీటివల్ల శరీరం మార్పు చెందుతుంది. ఆ తరువాత మృత్యు ఒడిలోకి జారిపోతుంది. అందుకే ఈ శరీరం అనిత్యము. వ్యష్టి రూపంలో శరీరంలాగానే సమిష్టిగా చూస్తే ఈ జగత్తుకూడా అసత్యమైనదే. అయితే కళ్ళకి కనిపిస్తున్న ఈ శరీరాన్ని, జగత్తుని కూడా కాదనలేము. ఈ కారణంచేతనే శరీరానికి, జగత్తుకు ఉన్నది **'వ్యావహారిక సత్త'** అంటారు. అంటే ఉన్నంతవరకే ఇది సత్యము. ఆ తరువాత మార్పుకు లోనై క్రమేణా నశించిపోతుంది. ఎప్పుడైతే ఇది నాశనమైందో అప్పుడు ఇదంతా అనిత్యము అని తెలిపోతుంది. అజ్ఞాని ఈ శరీరము, ఆత్మకూడా నిత్యమైనవే అని భావన చేస్తాడు. ఈ శరీరం నాది అని, శరీరము ఆత్మ ఒకటే అని భావన చేస్తాడు. 'ఈ శరీరం నాది' అనుకోవటంలోనే ఈ శరీరం వేరు, నేను వేరు అనే భావన స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నా, దేహాన్ని ఆత్మగా భావన చేస్తారు. ఆత్మకు దేహానికి ఏ విధమైన

సంబంధము లేదు. అనే నిశ్చయానికి రావాలి. జగత్తులో సత్యము నిత్యము, శాశ్వతము అయినది ఆత్మ ఒక్కటే. అది భూత భవిష్యద్వర్తమానాలకన్నా వేరైనది; త్రికాలాలకు అతీతమైనది. ఈ విషయాలను తెలుసుకోవటమే ఆత్మానాత్మ వివేకము.

2. వైరాగ్యము : ఐహిక సుఖాలయందు విముఖత. ఈ లోకంలో మనం అనుభవించే సుఖాలనే ఐహిక సుఖాలు అంటారు. సిరిసంపదలు, భోగభాగ్యాలు, అధికారము, స్త్రీసౌఖ్యము మొ॥వి. ఈ సుఖాలయందు విముఖత కలగటమే వైరాగ్యము అనబడుతుంది. అయితే వీటియందు విముఖత ఎలా కలుగుతుంది? ఈ సుఖాలు ఎక్కువగా అనుభవించినట్లైతే విముఖత కలుగుతుంది అని చాలామంది భావన చేస్తుంటారు. అది సరికాదు. ఎందుచేతనంటే అగ్నిలో ఆజ్యం పోస్తే, అగ్ని ఇంకాప్రజ్వరిల్లుతుంది అంతేగాని చల్లారదు. అలాగే అనుభవించటంవల్ల కోరికలు తీరవు. వాటిపట్ల విముఖత పెంచుకోవాలి. నీళ్ళుపోస్తే అగ్ని చల్లారుతుంది. అలాగే విముఖత వల్లనే వైరాగ్యం వస్తుంది. ఈ విముఖత అనేది మనసా వాచా కర్మణా రావాలి. ఈ లోకంలో ఏ రకమైన సుఖాన్నైనా ఇంద్రియాల ద్వారానే అనుభవించటం జరుగుతుంది. కాబట్టి వైరాగ్యం రావాలి అంటే ముందుగా ఇంద్రియాలను అదుపులో ఉంచుకోవాలి. ఇంద్రియాలు రెండు రకాలు 1) అంతరింద్రియాలు 2)బాహ్యేంద్రియాలు. కాలు, చెయ్యి, కన్ను, ముక్కు ఇలాంటివన్నీ బాహ్యేంద్రియాలు. ప్రయత్నంమీద వీటిని కట్టడి చేయవచ్చు. కాని అంతరింద్రియాలను కట్టడి చెయ్యకపోతే విముఖత కలగదు. అందుకే త్రికరణ శుద్ధిగా వైరాగ్యాన్ని అలవరచుకోవాలి. ఇక్కడ ఇంకొక విషయం చూడాలి. అదేమంటే వైరాగ్యము అంటే కేవలం ఇహలోక సుఖాలపట్ల విముఖత మాత్రమే కాదు. పరలోక సుఖాలపట్లకూడా విముఖత రావాలి. బ్రహ్మనుండి స్తంబం వరకు అన్ని వస్తువులు నాశనమైపోయేవే. స్తంబము అంటే – గడ్డిపోచ బ్రహ్మ నుండి స్తంబము వరకు అంటే గడ్డిపఱక నుండి బ్రహ్మ పర్యంతము అన్న మాట. స్వర్గసుఖాల మీద కూడా ఏ మాత్రము కోరిక ఉండకూడదు. ఇంకా చెప్పాలి అంటే మోక్షం కావాలనే కోరిక కూడా ఉండకూడదు. అందుకే ఇహలోక సుఖాలు కాని, పరలోక సుఖాలు కాని ఏవైనా సరే కాకి రెట్టతో సమానంగా భావన చెయ్యాలి.

3. షట్సంపత్తి : ఇది ఆరు రకాలుగా ఉంటుంది.

1. శమము 2. దమము 3. ఉపరతి 4. తితిక్ష 5. శ్రద్ధ 6. సమాధి

శమము, దమము అనేవి రెండూ ఇంద్రియ నిగ్రహానికి సంబంధించినవి. గతానుభవాలు, వాటికి సంబంధించిన సంస్కారాలు మనసులో ముద్రపడి ఉంటాయి. ఏదైనా ఒక కోరికను గతంలో ఎప్పుడో అనుభవించాము. మళ్ళీ దాన్ని అనుభవించే అవకాశం రాలేదు. ఇన్నాళ్ళకు, ఇప్పుడు ఆ వస్తువు మనకళ్ళకు కనపడింది. మరుక్షణంలోనే మనసులో నిద్రాణమై ఉన్న కోరికలు విజృంభిస్తాయి. దాన్ని అనుభవించాలనే కోరిక బలపడుతుంది. అనుభవించటానికి ప్రయత్నిస్తాము. అయితే గతంలో అనుభవాలు అన్నప్పుడు అవి ఈ జన్మలోవి కావచ్చు. గతజన్మలలోవి కూడా కావచ్చు. ఉదాహరణకు గత సంవత్సరంలో వేసవిలో మామిడిపండ్లు మంచివి దొరికాయి. అలాంటివే ఇప్పుడు కనిపించాయి. వెంటనే దాని జ్ఞాపకాలు బయటకు వస్తాయి. ఆ కోరికను అనుభవించాలనిపిస్తుంది. ఈ రకంగా కోరికలు అనేవి పుడుతుంటాయి. ఇక్కడ మనం గుర్తుంచుకోవలసిన విషయం ఏమంటే, గతంలో మనం అనుభవించిన వాటినే మళ్ళీ అనుభవించా లనిపిస్తుంది. అంతేకాని క్రొత్త విషయాల మీదకు మనస్సు మళ్ళదు.

ఈ కోరికలు అనుభవించటము అనేది రెండు రకాలుగా ఉంటుంది. 1. భౌతికంగా 2. మానసికంగా. ఇందులో భౌతికము అంటే కోరిక కలిగిన వెంటనే మామిడిపండును తింటాడు. లేదా ఆ స్త్రీతో కాలం గడుపుతాడు. మానసికంగా మామిడిపండును తినటమే కాక దాని రుచిని ఆస్వాదిస్తాడు. అలా ఆస్వాదిస్తూ దాన్ని తింటాడు. అలాగే స్త్రీతో గడిపేటప్పుడు కూడా ఇలా భౌతికంగాను, మానసికంగాను కూడా దాన్ని అనుభవించగలిగినప్పుడే అందులో హాయి, ఆనందము అనేది ఉంటుంది. అయితే కోరికలు గుర్రాల్లాంటివి అని పరుగులు పెడుతూనే ఉంటాయి. ఒక కోరిక తీరితే ఇంకొక కోరిక పుడుతూనే ఉంటుంది. కోరికలకు అంతం ఉండదు అనుభవించటం వల్ల కోరికలు తీరవు. కాబట్టి విరక్తి ద్వారానే కోరికలను గెలవాలి. దీనికి కావలసినది ఇంద్రియ నిగ్రహము. ఇంద్రియాలే మానవుణ్ణి పతనం వైపుకు తీసుకువెడతాయి. పంచభూతాల యొక్క సూక్ష్మరూపాలయిన తన్మాత్రలే జ్ఞానేంద్రియాలు. అవే 1. శబ్ద 2. స్పర్శ 3. రూప 4. రస 5. గంధాలు వీటివల్లనే మానవుడు పతనం చెందుతాడు. దీనికి ఉదాహరణగా కురంగ, మాతంగ, పతంగ, భృంగ, మీనములను చెప్పటం జరిగింది.

1. కురంగము అంటే లేడి. లేడికి శబ్దము అంటే సంగీతము ప్రాణము. వేటకాడు అడవికి వెళ్ళినప్పుడు ఒక రకమైన సాధనంతో శబ్దం చేస్తాడు. ఆ సంగీతాన్ని వినాలనే కోరికతో వేటగాడికి కనపడకుండా దాక్కున్న లేడి బయటికి వచ్చి వేటగాడికి చిక్కి ప్రాణాలు కోల్పోతుంది. 2. మాతంగము అంటే ఏనుగు. ఇది అడవిలో విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ ఉంటుంది. అలా తిరుగుతున్న మగ ఏనుగును బంధించటానికి వేటగాడు మచ్చిక చేసుకున్న ఆడఏనుగును వదలిపెడతాడు. ఈ ఆడ ఏనుగు మగఏనుగును చేరుతుంది. దీనియొక్క స్పర్శ మగఏనుగుకు అత్యంత ఇష్టం. దానితో ఆడఏనుగు వెనక నడిచి చివరకు వేటగాడు తీసిన గోతిలో పడుతుంది మగఏనుగు. 3. పతంగము అంటే మిడత. ఇది అగ్నిని చూసి పండు అనుకుని, చివరకు అందులో పడి ప్రాణాలు కోల్పోతుంది. 4. భృంగము అంటే తుమ్మెద. ఇది ప్రతి పూవుమీద వాలి తేనెను ఆహారంగా తీసుకుంటుంది. అలా వెళ్ళినప్పుడు స్పర్శ తగలగానే ముడుచుకుపోయే చెట్లవద్దకు వెళ్ళి ప్రాణాలు కోల్పోతుంది. 5.మీనము అంటే చేప. దీనికి ఎర వానపాము అంటే చాలా ఇష్టం. జాలరివాడు గాలానికి ఎరను గ్రుచ్చి నీటిలో వేయగానే, ఆ వాసనకు ఆకర్షింపబడి, ఎరను తినాలనే కోరికతో వచ్చి గాలానికి చిక్కుతుంది. ఈ రకంగా కోరికల వలయంలో చిక్కి మానవుడు పతనం అవుతాడు. అందుకే ఆ కోరికలను అధిగమించాలి. దీనికి సాధనమే ఇంద్రియ నిగ్రహము. ఇంద్రియాలు రెండు రకాలు 1. అంతరింద్రియాలు 2. బాహ్యేంద్రియాలు. మానవుడు కోరికలు అనుభవించేది బాహ్యేంద్రియాలతో, కాని ఆ అనుభవాన్ని పొందేది అంతరింద్రియాలతో. అందుకే సాధకుడు ఈ రెండు రకాల ఇంద్రియాలను అదుపు చెయ్యాలి.

దమము అంటే బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము. శమము అంటే అంతరింద్రియ నిగ్రహము.

మానవుడు ఈ కోరికలు అనుభవించను అని బాహ్యేంద్రియాలను బలవంతాన అరికట్టవచ్చు. అంటే ఎదురుగా ఉన్న తనకిష్టమైన మామిడిపండును తినను. అని నోటిని కట్టేసుకోవచ్చు. కాని అంతరింద్రియాన్ని అరికట్టటం తేలికైన పనికాదు. అది ఆ రుచిని ఆస్వాదిస్తూనే ఉంటుంది. అలాగే ఎదురుగా ఉన్న సౌందర్యమూర్తి అయిన స్త్రీని చూడను కూడా చూడను. అని గట్టిగా కళ్ళు మూసుకోవచ్చు. కాని మనోనేత్రం మాత్రం ఆ సౌందర్యాన్ని ఆస్వాదిస్తూనే ఉంటుంది. అందుచేత

మోక్షగామియైన వాడు ఈ రెండు రకాల ఇంద్రియాలను అరికట్టాలి. అంటే శమదమాది గుణాలను అలవరచుకోవాలి.

3. ఉపరతి : కర్మలను పరిత్యజించటం. బాహ్య విషయాలను చిత్తవృత్తులతో ఆశ్రయించకుండా ఉండటము. విహిత కర్మలను విధి పూర్వకంగా పరిత్యజించటము. శమదమాల విషయంలో విషయ వాసనలను అదుపులో పెట్టటానికి సాధకుడి ప్రయత్నం ఉంటుంది. ఆ ప్రయత్నం గనక ఫలించి, విషయ వాసనల యందు విముఖత స్వభావంగా మారిన స్థితినే ఉపరతి అంటారు. అంటే సాధకుడికి అప్రయత్నంగానే విషయ వాసనల యందు విముఖత్వం ఉంటుంది. ఇంద్రియాల ద్వారా బాహ్యంగా వస్తువులవైపు దృష్టి మరలకుండా ఆ దృష్టిని ఇంద్రియాలలోనే లయం చెయ్యటాన్ని దమము అంటారు. మనస్సు విషయ ప్రపంచంవైపు పరుగు పెట్టకుండా లక్ష్యాన్ని గురించిన విచారణలో స్థిరంగా నిలచినప్పుడు అనుభూతమయ్యే స్థితినే శమము అంటారు. బాహ్య వస్తువుల నుండి వచ్చే అలజడులవల్ల మనస్సు ప్రభావితం కాకపోవటమే ఉపరతి.

4. తితిక్ష: శీతోష్ణ సుఖదుఃఖాలను సహించే శక్తి. చింత, దుఃఖము, ప్రతీకారము లేకుండా సమస్త దుఃఖాలు సహించటం, చేయగలిగిన శక్తి ఉండి కూడా ఇతరులకు ఏ అపకారము చెయ్యకుండా ఉండటము. దుఃఖానుభవాలు, బాధలు తప్పించుకోవాలనే కోరిక లేకుండా, ప్రతీకారవాంఛ లేకుండా, శాంతంగా, సహనంతో అనుభవించటాన్నే తితిక్ష అంటారు.

5. శ్రద్ధ : గురువు యందు, ఆయన చెప్పే మాటలయందు అచంచలమైన విశ్వాసం ఉంచాలి. ఈ లోకంలో అనేకమంది గురువులు ఉంటారు. చిన్నతనంలో అక్షరాలు నేర్పేవారి దగ్గరనుంచి మోక్షమార్గాన్ని చూపే వారిదాకా అందరూ గురువులే. మనకు మార్గదర్శకులైన వారందరూ మనకు గురువులే. దత్తాత్రేయుడు యదుమహారాజుకు చెబుతాడు చూడండి. 'రాజా! నాకు 24 మంది గురువులు ఉన్నారు' అంటాడు. వీరిలో ఒక వేశ్యకూడా ఉన్నది. వేశ్య మీకు గురువెలా అవుతుంది? అని అడుగుతాడు యదువు. ఆ మాటలు విన్న దత్తాత్రేయుడు "రాజా! పూర్వకాలంలో ఒకానొక దేశంలో పింగళ అనే వేశ్య ఉండేది. ప్రతిరోజూ సాయంత్రం అయ్యేసరికి చక్కగా అలంకరించుకుని విటులను ఆకర్షిస్తూ ధనార్జన చేస్తూ, తన కోరికలు కూడా తీర్చుకుంటూ ఉండేది. అలాంటి వేశ్య దగ్గరకు ఒకరోజున ఒక్క

విటుడు కూడా రాలేదు. ఆ వేశ్య పిచ్చి పట్టినట్లుగా లోపలికి, బయటకు తిరుగుతోంది. కాలం గడిచిపోతోంది. అర్ధరాత్రి దాటిపోయింది. ఇంక ఎవ్వరూ రారు అని నిశ్చయించుకున్నదై, లోపలకు వెళ్ళిపోయింది. ఆ సమయంలో ఆ ఇంట్లో ఉన్న శ్రీమన్నారాయణుడి చిత్రం కనిపించింది. ఆ మరుక్షణంలో ఆ వేశ్యకు జ్ఞానోదయమైంది. లోకాలన్నింటినీ రక్షించేవాడు నారాయణుడు. అందరినీ పోషించే వాడు అతడే. అందరికీ సుఖాన్ని ఇచ్చేవాడు అతడే. అలాంటప్పుడు నేను ఎవరికోసం ఎదురు చూస్తున్నాను? ఎవరో వచ్చి, నా శరీరాన్ని తన ఇష్టం వచ్చినట్లు నలిపివేస్తుంటే అదే సుఖము అని నేను భావిస్తున్నాను. దానివల్ల నాకు కలిగే సుఖం కన్న దుఃఖమే ఎక్కువగా ఉంటుంది. నేను ఈ విషయాలేవీ గుర్తించటంలేదు. ఈ జగత్తులో అందరినీ పోషించేవాడు, అందరికీ సుఖాన్ని ఇచ్చేవాడు నారాయణుడే. కాబట్టి ఇకనుంచీ నేను ఎవరికోసం ఎదురుచూడను. శ్రీమన్నారాయణుడి పాదాలే శరణు వేడతాను అని నిర్ణయించుకుని, అలాగే ఆచరించింది. కాబట్టి ఆ వేశ్యే నాకు గురువు అంటాడు.

అసలు గురువు అనే పదానికి మార్గాన్ని చూపేవాడు, మార్గదర్శి అని అర్థం. ఏ వ్యక్తైతే నీకు మోక్షమార్గాన్ని చూపగలుగుతాడో అతడే నీకు గురువు. ఎవరైతే స్వప్నంలో కూడా కనిపించి నీకు స్వస్థత చేకూరుస్తూ ఉన్నాడో, ఎవరి దగ్గరైతే నీ ప్రశ్నలకు సమాధానం దొరుకుతోందో, ఎవరి సమీపంలో నీకు ప్రశాంతత చిక్కుతుందో, ఎవరిని దర్శించినంత మాత్రంచేతనే నీ మనస్సుకు హాయి కలుగుతుందో అతడే నీకు గురువు. అతడు చెప్పే విషయాలు నీకు బాగా అర్థం అవుతాయి. మనసుకు హత్తుకుంటాయి. అతనిమీద నీకు అమితమైన నమ్మకము అనేది ఏర్పడుతుంది. అటువంటి గురువుమీద, ఆయన చెప్పే విషయాలమీద అమితమైన శ్రద్ధ, విశ్వాసము ఉండాలి. అలాగే వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, శాస్త్రాలు వీటిమీద పరిపూర్ణమైన విశ్వాసం ఉండాలి. దీన్నే శ్రద్ధ అంటారు.

6. సమాధి : దీనినే సమాధానాము అనికూడా అంటారు. ధ్యానంలో కేవలము ధ్యేయము మాత్రమే గోచరిస్తుంది. కాని సమాధి స్థితిలో నేను ధ్యానం చేస్తున్నాను అనే విషయం కూడా గుర్తుండదు. గ్రహణము, గ్రహణకర్త వీటికి సంబంధించిన స్మృతికూడా ఉండదు. ఆ ధ్యానంలో ధ్యేయం యొక్క ప్రతీతి మాత్రమే మిగులుతుంది. చిత్తం తన స్వరూపస్థితిని పొందుతుంది. అటువంటి ధ్యానాన్నే సమాధి అంటారు. ధ్యానానికి చరమాంకం సమాధి లేదా యోగానికి చరమాంకం సమాధి. ఈ సమాధి

అనేది చిత్తంయొక్క సార్వభౌమమైన ధర్మము. మనస్సును దేహంనుంచి వేరుచేసి పరమాత్మతో అనుసంధానం చెయ్యటమే సమాధి. దశేంద్రియాలను వదిలేసి, వాటితో ఏ రకమైన సంబంధము లేని మనస్సుయొక్క స్థితి సమాధి. ఇంద్రియాలన్నింటినీ వాటి విషయాలనుంచి ఉపసంహరించి, అచంచలంగా ఉండే ఏకత్వభావనే సమాధి. ధ్యానం చెయ్యగా చెయ్యగా, చిత్తం ధ్యేయం యొక్క ఆకారానికి మారిపోతుంది. చిత్తానికి తనదైన స్వరూపం అంటూ ఉండదు అంటే ధ్యేయం తప్ప ఇంకేమీ గోచరించదు. అటువంటి స్థితిని పొందిన ధ్యానాన్నే సమాధి అంటారు. నిర్వికారంగా బ్రహ్మాకార వృత్తితో కూడి ఇతర భావాలు మరిచిపోయిన స్థితినే సమాధి అంటారు. నిర్వికార స్థితి అంటే ఏ విధమైన చిత్త వికారాలు ఉండరాదు. బ్రహ్మాకార వృత్తిలో లీనమై పోవాలి. ఇతర భావాలేమీ లేకుండా తానే బ్రహ్మననే భావనలో లీనం కావాలి. అదే సమాధి స్థితి.

4. ముముక్షుత్వం : మోక్షం పొందాలనే కోరిక. అహంకారం దగ్గర నుండి శరీరానికి ఉన్న సమస్తము అజ్ఞానంచేత కల్పించబడిన బంధనాలే. ఆత్మజ్ఞానం ద్వారా ఆ బంధనాలు తెంపుకోవాలనే కోరిక సాధకుడిలో ఉండాలి. దాన్నే ముముక్షుత్వం అంటారు. మోక్షము, సాయుజ్యము, పరమపదము, ముక్తి ఇవన్నీ పర్యాయపదాలే. వీటన్నింటి అర్థం ఒకటే. ముక్తి అంటే విముక్తి. ఐహిక బంధనాల నుంచి విముక్తి. ఐహిక బంధనాల నుంచి విముక్తి పొందటాన్నే ముక్తి లేదా మోక్షము అంటారు. శరీరానికి ఉన్న అహంకార మమకారాలు, అరిషడ్వర్గాలు ఇవన్నీ కేవలము అజ్ఞానంతో కల్పించబడిన బంధనాలే. ఈ బంధనాలు త్రెంచుకోవాలి అంటే ఆత్మజ్ఞానము ఒక్కటే మార్గం. జ్ఞానంద్వారా ఈ బంధనాలు త్రెంచుకోవాలనే కోరిక సాధకుడిలో ఉండాలి. అదే ముముక్షత్వము. ఈ కోరిక కొద్దిగానయినా సాధకుడిలో ఉంటే, దాన్ని సద్గురువు ద్వారా పెంపొందించుకోవచ్చు.

ఆత్మసాక్షాత్కారం కలగాలంటే మనోమాలిన్యం తొలగిపోవాలి. భ్రమలు పూర్తిగా నశించి పోవాలి. మోక్షద్వారానికి 1. శమము 2. దమము 3. సంతుష్టి 4. సజ్జన సాంగత్యము అనే నలుగురు ద్వారపాలకులు. వీరిలో ఏ ఒక్కరిని గట్టిగా పట్టుకున్నా సరే మిగిలిన ముగ్గురూ వశమవుతారు. అందుచేత సర్వప్రయత్నాలు చేసి, సమస్తాన్ని త్యజించైనా సరే వీటిని గట్టిగా ఆశ్రయించాలి శాస్త్రాభ్యాసము, సజ్జన సాంగత్యము అనే తపస్సుచేత, దమముచేత ముందుగా సంసార బంధనాల నుండి విముక్తి

పొందాలి. అటువంటి వ్యక్తియొక్క హృదయంలో పరమాత్మ దర్శనమిస్తాడు.

అవిద్యతో కనిపించే ఈ ప్రపంచము తమోదృష్టిగలది. బ్రహ్మ మొదలు స్థావరములదాకా గల శరీర సమూహమంతా మనస్సే. ఈ లోకమనేది అంతములేని సకల బ్రహ్మాండము. సకల వేదములందు చెప్పబడిన వివిధ కర్మలయందు ప్రీతిని కలిగిస్తుంది. ఆత్మ అంధకారస్వరూపుడు కాదు. కుత్సితమైన ఈ ప్రపంచానికి లోపల బయటా కూడా ప్రకాశింపచేసే విద్యాస్వరూపుడు. జ్యోతిర్మండల స్వరూపుడు. ఈ ఆత్మ అపరబ్రహ్మ కాదు. ప్రకాశిస్తున్న ఆదిత్యుడే బ్రహ్మ. ఈ రకంగా అజపాను సంధాన పురస్సరముగా అనులోమ విలోమ రూపాలయిన ఉఛ్వాస నిశ్వాసలచేత "హంసః స్సోహం" అని చాలాకాలం జపించాలి. ఇలా సమ్యజ్ఞానాన్ని ఆర్జించి, త్రివృత్ స్వరూపమయిన బ్రహ్మను ధ్యానించాలి. అప్పుడు సచ్చిదానంద స్వరూప మయిన పరమాత్మ స్వయంగా ఆవిర్భవిస్తాడు.

ఈ విధంగా ఆర్జించిన జ్ఞానము ఒక్కసారిగా ఉదయించిన వేలాది సూర్యుల కాంతితో సమానంగా ఉంటుంది. పరిపూర్ణమైన సముద్రంలాగా బ్రహ్మస్వరూప రసముతో పరిపూర్ణమైనందువల్ల నశింపనిదిగా ఉన్నది. ఈ స్థితి సమాధికాదు. యోగసిద్ధి అంతకన్నా కాదు. మనోవలయము అనటానికి వీలులేదు. ఇది ప్రత్యక్ బ్రహ్మైక్యము. విద్వాంసుడు సమస్త రూపాలు, నామాలు మాయామయని తెలుసుకుని, వదలివేసి, ఏ బ్రహ్మాన్ని కోరుతున్నాడో, అది అంధకారాంతరమందు ఆదిత్యవర్ణ రూపముగా ఉంటుంది. అనేక వేల సూర్యకాంతులతో ప్రకాశిస్తుంటుంది.

ఈ విషయం తెలుసుకున్నవాడు అమృతస్వరూపుడు. మహావాక్యాలకు అర్థం తెలుసుకున్నవాడు పరంజ్యోతిసు అనే ఆ జ్యోతిస్సే ఆదిత్యరూపంలో ఉన్న నేను అవుతున్నాను. ఏదైతే అర్కజ్యోతిసు, శివార్కజ్యోతిసు అని పరమాత్మ స్వరూపంగా చెప్పబడుతున్నదో అటువంటి పరంజ్యోతిసుడను నేనే. అని భావించగలుగుతాడు. ఇదే ముక్తికి మార్గము.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో ఉద్దాలకుడు తనకుమారుడైన శ్వేతకేతువుకు ఆత్మజ్ఞానాన్ని బోధిస్తూ 'తత్త్వంఅసి' అనే మహావాక్యాన్ని వివరిస్తాడు.

నాయనా ! శ్వేతకేతూ ! మానవుడు నిద్రించేటప్పుడు తాత్కాలికంగా ఆత్మలో లీనమవుతాడు. మరణకాలంలో వాక్కు మనసులో లీనమవుతుంది. మనస్సు ప్రాణంలో లీనమవుతుంది. ప్రాణం తేజస్సులో కలిసిపోతుంది. చివరకు అది

పరమశక్తిలో కలిసిపోతుంది. ఆ శక్తి అతిసూక్ష్మమైనది. కాని విశ్వమంతా వ్యాపించి ఉన్నది. అదే సత్యము. అదే నిత్యము. అదే ఆత్మ. అదే నీవు.

జీవి అనేది ఏ రూపంలో ఉన్నప్పటికీ అంటే పులి, సింహము, మనిషి ఏదైనా కాని అనంత చైతన్యసముద్రంలో కలిసిపోయిన తరువాత తనరూపాన్ని పోగొట్టుకుంటుంది. జీవులు వాటి నామరూపాలను పోగొట్టుకుంటాయి. అవి అన్నీ ఏ తత్త్వంలో కలిసిపోతాయో, అదే బ్రహ్మ. అద్వితీయమైనది. సూక్ష్మమైనది. సర్వవ్యాపకమైనది. అదే నీవు. శ్వేతకేతూ ! అదే నీవు. శ్వేతకేతూ ! ఆకాశంలో ఉన్న సూర్యునిలో ఏ తేజస్సయితే ఉన్నదో, అదే నీలోనూ ఉన్నది. అదే నీవు. అగ్నిలో ఏ తేజస్సయితే ఉన్నదో అదే నీలోనూ ఉన్నది. శ్వేతకేతూ ! అదే నీవు.

చంద్రునిలో ఏ చల్లదనమున్నదో, అదే నీలోనూ ఉన్నది. శ్వేతకేతూ ! అదే నీవు. అని చెబుతాడు.

ఈ రకంగా పరమేశ్వర స్వరూపం తనలోనే ఉన్నది. తానే సాక్షాత్తూ పరబ్రహ్మ అని భావించినవాడు ముక్తిని పొందుతాడు.

పైంగలోపనిషత్తులో యాజ్ఞవల్క్యుడు మహావాక్యాలను వివరిస్తూ ఆ బ్రహ్మము నీవే అయి ఉన్నావు. నీవు బ్రహ్మవై ఉన్నావు. నేనుకూడా బ్రహ్మనై ఉన్నాను అని ఈ రకంగా మహావాక్యానుసంధానం చెయ్యాలి. మహావాక్యంలో పరోక్ష శబలుడై ఉన్నవాడు, సర్వజ్ఞాది లక్షణాలు గలవాడు, మాయయే ఉపాధిగా ఉన్నవాడు, సచ్చిదానంద స్వరూపుడు జగత్కర్త అయిన ఆ పరమేశ్వరుడే తత్ అనే పదానికి అర్థం. ఆ ఈశ్వరుడే అంతఃకరణ సహితుడై 'నేను' అనే అజ్ఞానానికి విషయమైనవాడై నీవు అనే పదానికి అర్థం అవుతున్నాడు. ఈశ్వరజీవుల యొక్క శరీరములైన మాయ, అవిద్యలను విడిచిపెట్టి తత్, త్వం అనే పదాలకు లక్ష్యమైఉన్న ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మమే అవుతున్నది.

తత్త్వమసి, అహంబ్రహ్మాస్మి అనే మహావాక్యాల అర్థం విచారణ చెయ్యటమే, శ్రవణము, ఏకాంతంలో విన్నటువంటి దాన్ని అనుసంధానము చెయ్యటం మననము. శ్రవణ మననాలవలన సంశయాలు లేకుండా ఏకాగ్రముగా మనసును నిలిపి ఉంచటం నిధిధ్యానము. ధ్యాతృధ్యానాలను విడిచిపెట్టి, నివాతస్థిత దీపము రీతిగా ధ్యేయైక గోచరమగు చిత్తము కలిగి ఉండటమే సమాధి. అటువంటి సమాధి సమయంలో సంచితకర్మ అంతా నశించిపోతుంది. ఆ తరువాత అభ్యాస బలమువలన

వేలకొలది అమృతధారలు వర్షిస్తాయి. అందుకే యోగవేత్తలు సమాధిని **'ధర్మమేఘము'** అంటారు. సమాధివల్ల అన్ని వాసనలు నశించగా, కర్మసంచయము (పుణ్యపాపాలు) నశించిపోగా, వేదాంతవాక్యము కరతలామలకమైనట్లుగా, అపరోక్ష సాక్షాత్కారము సంభవిస్తుంది. అప్పుడు ఆత్మజ్ఞాని జీవన్ముక్తుడవుతాడు.

పంచీకృత మహాభూతాలను ఈశ్వరుడు అపంచీకృతం చెయ్యాలనుకున్నాడు. అంటే సృష్టి ఆరంభంలో పంచభూతాలు పంచీకృతం చెంది జగత్తు ఆవిర్భవించింది. ఇప్పుడు లయం కావాలి. అందుకే పంచభూతాలను అపంచీకృతం చేస్తున్నాడు. లోకాలు, జ్ఞానేంద్రియాలు, కర్మేంద్రియాలు, అంతఃకరణ చతుష్టయములన్నింటినీ పంచభూతాలలో లీనంచేసి, భూమిని జలములో, జలమును అగ్నిలో, అగ్నిని వాయువులో, వాయువును ఆకాశంలో, ఆకాశాన్ని అహంకారంలో, అహంకారాన్ని మహత్తత్త్వములో, మహత్తత్త్వాన్ని అవ్యక్తమందు, అవ్యక్తాన్ని పరమాత్మయందు లీనం చేస్తున్నాడు. విరాట్టు, హిరణ్యగర్భుడు, ఈశ్వరుడు ఉపాధులు లీనమైపోయినందు వల్ల పరమాత్మలో లీనమవుతున్నారు. అంటే అజ్ఞానం నశించటంవల్ల పరమాత్మలో లీనమవుతున్నారు.

పంచీకృత మహాభూతాలవల్ల సంభవించిన కర్మచేత సంపాదించబడ్డ స్థూలదేహము కర్మక్షయంవల్ల, సత్కర్మపాలనవల్ల అపంచీకృతము పొంది, అనగా సూక్ష్మరూపం ధరించి, సూక్ష్మతత్త్వములో ఐక్యము పొంది, తరువాత కారణ రూపమత్వం పొందుతుంది. అంటే కారణంలో లీనమవుతుంది. ఆ తరువాత కారణత్వము కూటస్థమైన ప్రత్యగాత్మలో లీనమవుతుంది. విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞులుకూడా తమ ఉపాధులు లయమవటంతో పరమాత్మలో లీనమవుతారు. జ్ఞానాగ్నితో బ్రహ్మాండ మంతా దహింపబడి, అది పరమాత్మలో లీనమవుతుంది. అందువల్ల బ్రాహ్మణుడు సమాహితుడై సర్వదా తత్, త్వం పదార్థాల విజ్ఞానాన్ని అనుసంధానం చెయ్యాలి. అప్పుడు మేఘాలు విడిపోయిన సూర్యునిలాగా, అజ్ఞానము తొలగిపోయి ఆత్మ ఆవిర్భవిస్తుంది.

అందువల్ల హృదయంలో పొగలేని దీపపుశిఖలాగా ఉన్న అంగుష్ఠ మాత్రమైన ఆత్మను ధ్యానం చెయ్యాలి. తనలో ప్రకాశిస్తున్న ఆ పరమాత్మను నిరంతరము, జీవితకాలమంతా ధ్యానం చెయ్యాలి. అటువంటివాడు జీవించి ఉన్నప్పటికీ ముక్తుడై, జీవన్ముక్తుడుగా కృతార్థుడవుతాడు. ప్రాప్తించిన ఆయువు తీరిన తరువాత విదేహ ముక్తుడవుతాడు.

3. బ్రహ్మాసత్యం-జగన్మిథ్యా

జగత్తు ఎలా ఆవిర్భవించింది అనే విషయం మీద అనేక వాదనలు ఉన్నాయి. వాటిలో ముఖ్యమైనవి రెండు. 1. ఆరంభవాదము 2.పరిణామ వాదము.

1. ఆరంభవాదము : దీన్ని చెప్పినవాడు కణాదమహర్షి. ఇది వైశేషిక దర్శనానికి సంబంధించినది. ఇందులో పరమాణువులన్నీ ఒకటిగా కలిస్తే సృష్టి. అవి విడిపోతే ప్రళయము. దీనిలో వస్తువుకు మొదట ఉన్న లక్షణాలు పోకుండానే క్రొత్తవస్తువు ఆవిర్భవిస్తుంది. ఉదా : మట్టితో చేసిన కుండ, నూలుతో తయారైన వస్త్రము. మట్టి కుండగా మారినప్పుడు కుండలో మట్టి లక్షణాలు అలాగే ఉంటాయి. నూలు పోగులన్నీ కలిపి వస్త్రంగా ఏర్పడినప్పుడు, నూలుపోగుల లక్షణాలు పోకుండానే వస్త్రం ఏర్పడుతుంది. ఇలాగే జగత్తుకూడా ఏర్పడింది అంటారు.

2. పరిణామవాదము : జగత్తులో ప్రతివస్తువు పరిణామము చెందుతుంటుంది. ప్రతివస్తువు ప్రతిక్షణము తన రూపాన్ని మార్చుకుంటుంది. పాలుతోడువేస్తే పెరుగవుతుంది. పెరుగులో పాలు, పాల లక్షణాలు ఉండవు. ఇదే పరిణామము, మార్పు అంటారు. ఇలాగే జగత్తు కూడా ఆవిర్భవించింది. జగత్తు పై రెండు వాదముల వల్ల ఏర్పడలేదు. వివర్తము వల్ల ఏర్పడింది అంటాడు శంకరుడు.

వివర్తవాదము : ఇది వేదాంత దర్శనానికి సంబంధించినది. దీన్ని చెప్పినవాడు శంకర భగవత్పాదులు. ఇందులో అసలు జగత్తనేది లేదు. కేవలము నీ భ్రాంతితో జగత్తు ఉన్నది అని భావిస్తున్నావు. ఈ జగత్తంతా మిథ్య. అయితే జగత్తంతా మిథ్య అని ఎలా చెప్పగలము? అంటే మిథ్యాత్వము శాస్త్రాలలో మూడు విధాలుగా చెప్పబడింది.

1. సదసద్విలక్షత్వం మిథ్యాత్వం : జగత్తు అనిర్వచనీయం కాబట్టి – మిథ్య. బ్రహ్మముకన్న జగత్తు వేరుకాదు. కాబట్టి బ్రహ్మము కన్న వేరుగా కనిపించే జగత్తంతా మిథ్య.

2. జ్ఞానైక నివర్త్యత్వం మిథ్యాత్వం : జ్ఞానం చేత తిరస్కరించబడుతోంది కాబట్టి ఈ జగత్తంతా మిధ్య. జ్ఞానం కలిగిన తరువాత ఈ జగత్తు ఉండదు. అందుకే జగత్తు మిధ్య.

3. ప్రతిపన్నోపాధౌత్రైకాలిక నిషేధ ప్రతియోగిత్వం మిథ్యాత్వం : సృష్టి ప్రారంభంలో జగత్తు లేదు. ప్రళయం జరిగిన తరువాత జగత్తు లేదు. కాబట్టి మధ్యలో కూడా జగత్తు లేనట్లే. అందుకే జగన్మిథ్య.

జగత్తు దేశకాల నిమిత్తములు గలది. దేశము కొన్ని హద్దులకు లోబడి నిర్ణీతమైన ఆకృతి కలిగి ఉంటుంది. ఈ హద్దులు అశాశ్వతమైనవి. ఎప్పుడైనా మారిపోతాయి. జగత్తు ఈ హద్దుల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. దీనికి ఇతరాలమీద ఆధారపడకుండా స్వతంత్రమైన ఉనికి లేదు. ఇతరాలమీద ఆధారపడేదేదీ శాశ్వతమైనది కాదు. అందుకే జగన్మిధ్య. రెండు సంఘటనల మధ్య మానవుడి చిత్తంలో కనిపించేదే కాలము. మానవుడు నిద్రపోయి నప్పుడు, నిద్రపోవటం అనే ఒక సంఘటన మాత్రమే ఉంది. కాని రెండవ సంఘటన (నిద్ర లేవటము) లేదు. కాబట్టి కాలభావన లేదు. కాలభావన చింతన మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ విధంగా చింతన మీద ఆధారపడిన కాలభావనకు స్వతంత్రమైన అస్తిత్వం ఉండదు. కాబట్టి కాలము కూడా అసత్యమే. ఈ కారణం చేత జగన్మిధ్య. జగత్తులో ఏ పని అయినా సరే కారణం లేకుండా జరగదు. ఈ కారణం అంతకు ముందున్న కార్యం నుంచి వచ్చిందే కాబట్టి దీనికి అస్తిత్వం లేదు. అందుకే జగన్మిధ్య.ఈ రకంగా చూస్తే బ్రహ్మము ఒక్కటే సత్యము. ఈ జగత్తంతా మిధ్య.

నిద్ర పోతున్న మానవుడు కల గంటాడు. ఆకలలో రాజులు, రాజ్యాలు, గుర్రాలు, రధాలు, ఏనుగులు. తానే రాజు. మహా వైభవంగా ఉన్నది. ఇంతలో మెలకువ వచ్చింది. కల చెదిరిపోయింది. ఇంతవరకు కలలో కనిపించిన దృశ్యాలు ఏవీలేవు. అంతా కల. ఈ కల అనేది మనసుచేతనే సృష్టించ బడుతోంది. జాగ్రదావస్థలో చూసిన దృశ్యాలు మన ఊహలననుసరించిన విషయాలు కలలోకి వస్తాయి. దీనికి కారణం మనస్సు. ఇక్కడ విచిత్రం ఏమంటే జాగ్రదావస్థలో ఉన్న మానవుడు కల

అనేది ఒక భ్రాంతి అంటాడు. కాని తాను ఉన్న జాగ్రదావస్థ కూడా భ్రాంతే. ఈ విషయాన్ని గుర్తించడు. స్వప్నము లాగానే ఈ జగత్తుకూడా మనసుచేతనే సృష్టించబడుతోంది. అందుకే మనసున్న వాడికి మాత్రమే నామరూపాత్మకమైన జగత్తు కనిపిస్తుంది. మనసు లేని పసిపిల్లవాడికి, పిచ్చివాడికి ఈ జగత్తు లేదు. స్వప్నావస్థలోంచి మేల్కొనగానే కల కరిగిపోతుంది. అలాగే జ్ఞానం కలగగానే నామరూపాత్మక మైనజగత్తు నాశనమై పోతుంది. అందుకే జగన్మిథ్య.

మసకచీకట్లో త్రాడును చూసి పాము అనుకున్నాం. దీపపు వెలుగులో చూస్తే అది పాము కాదు త్రాడు అని తెలిసింది. అలాగే అజ్ఞానికి నామరూపాత్మకమైన జగత్తు కనిపిస్తోంది. జ్ఞానం కలగగానే నామరూపాత్మకమైన జగత్తు నశించి పోతుంది. అంటే జ్ఞానము కలగగానే అసత్పదార్థము తన అధిష్ఠానంలో లీనమైపోతుంది. ఈ కారణం చేతనే జ్ఞాని దృష్టిలో జగత్తు నశించిపోతోంది. అందుకే జగన్మిధ్య. స్థాణపురుషుడు, మృగతృష్ణలో నీరు, శుక్తరజతము, ఇవన్నీ కూడా భ్రాంతిచేత ఏర్పడ్డవే. అలాగే ఈ జగత్తు కూడా. అందుకే జగన్మిథ్య.

చరాచర జగత్తులో సత్యము నిత్యము. శాశ్వతమైనది పరబ్రహ్మ ఒక్కటే. అతడు భూతభవిష్యద్వర్తమానాలలో ఉంటాడు. సృష్టికి ముందు శూన్యంగా ఉన్న ఈ జగత్తంతా ఆవరించి ఉన్నాడు. సృష్టి తరువాత 84 లక్షల రకాలైన జీవరాసిగా ఉన్నాడు. మళ్ళీ జగత్తంతా ఆక్రమించి ఉన్నాడు. ఈ రకంగా సృష్టికి ముందు, సృష్టి తరువాత ఎప్పుడైనా జగత్తంతా పరమేశ్వర స్వరూపమే. అంతకన్న ఏదీలేదు.

దేవీభాగవతంలో తారకాసుర సంహారం కోసం దేవతలు, ఋషులు, మునులు అందరూ ఆ పరమేశ్వరిని గురించి హిమాలయాలలో 12 సంవత్సరాలు తపస్సు చేశారు. అప్పుడు ఆ పరమేశ్వరి కొన్నికోట్ల సూర్యుల కాంతులతో, కొన్ని కోట్ల చంద్రుల చల్లదనంతో, కొన్ని కోట్ల మెరుపు తీగలు ఒక్కసారి తళుక్కున మెరిసినట్లుగా దివ్యమైన కాంతులతో వారి ఎదుట ప్రత్యక్షమైంది. దానికి ఆద్యంతాలు లేవు. పైన, క్రింద, మధ్య, అడ్డము అనేవి ఏవీలేవు. ఆ దివ్యమైన కాంతి చరాచర జగత్తంతా ఆవరించి ఉన్నది. అది రూపాతీతము, గుణాతీతము అయి ఉన్నది. అది పరమేశ్వర

స్వరూపము. అంటే సృష్టి జరిగినప్పుడు ఈ జగత్తంతా పరమేశ్వరుని నుంచే ఆవిర్భవిస్తుంది. ప్రళయం జరిగినప్పుడు మళ్ళీ ఆ పరమేశ్వరునిలోనే లీనమై పోతుంది.

చరాచర జగత్తులో సత్యము నిత్యము శాశ్వతమైనది. పరబ్రహ్మ ఒక్కటే. అతడు భూత భవిష్యద్వర్తమానాలలో ఉంటాడు. సృష్టికి ముందు శూన్యంగా ఉన్న ఈ జగత్తంతా ఆవరించి ఉన్నాడు. సృష్టి తరువాత 84 లక్షల రకాలైన జీవరాసిగా ఉన్నాడు.

ఆ పరమేశ్వరుడు అనంతుడు. అతడికి ఆదిమధ్యాంతములు లేవు. జన్మ మృత్యు జరాదులు లేవు. 84 లక్షల రూపాలతో ఉన్నవాడు. స్థావర జంగమాలుఅన్నీ అతనిరూపమే. అతనికి లెక్కలేనన్ని పాదాలు, చేతులు, రూపాలు ఉన్నాయి. జగత్తులోని నామరూపాలన్నీ అతనివే. అతడు శాశ్వతుడు. కొన్ని కోట్ల యుగాల నుంచీ ఉన్నవాడు. అందుకే అతడు నిత్యము, సత్యము, శాశ్వతమైన వాడు. సర్వకాల సర్వావస్థల యందు ఉండేది బ్రహ్మము ఒక్కటే. ఈ జగత్తులో నామరూపాత్మకమైనవన్నీ నశించిపోయేవే. అందుకే **బ్రహ్మసత్యం–జగన్మిథ్య.**

4. గురూపదేశం

మోక్షం కావాలనుకునే వారికి ముందుగా అజ్ఞానం నశించాలి. అది అంత తేలికైన విషయం కాదు. ఎందుకంటే ఈ అజ్ఞానం ఇప్పుడు కొత్తగా వచ్చింది కాదు. సృష్టి ప్రారంభం నుంచీ ఉన్నది. సృష్టి ప్రారంభం ఎలా జరిగింది అంటే నిరాకారము, నిర్గుణము అయిన పరబ్రహ్మ నుంచి ముందుగా అవ్యక్తము వచ్చింది. అదే మాయ ఉన్నది లేనట్లుగా, లేనిది ఉన్నట్లుగా అనిపిస్తుంది. అదే అజ్ఞానము. ఐతరేయోపనిషత్తులో చెప్పినట్లుగా మానవ దేహాన్ని సృష్టించిన తరువాత, ఆ పరబ్రహ్మ ఈ దేహంలో తాను లేకపోతే ఎలా? అనుకుని బ్రహ్మ రంధ్రం ద్వారా ఈ దేహంలో ప్రవేశించి, నవరంధ్రాలతోను అన్ని లౌకిక సుఖాలు అనుబవిస్తూ ఈ దేహంతో తాదాత్మ్యత చెంది, దేహం చేసే కర్మలన్నింటికీ తానే కర్త, భోక్త అనుకుంటోంది. ఆ కర్మల వల్ల వచ్చే పాపపుణ్యాలు, కష్టసుఖాలు తానే అనుభవించాలి. అలాగే అనుభవిస్తున్నాను అనుకుంటోంది. ఈ దేహంలో ఉన్న ఆత్మనే జీవాత్మ అంటారు. జగత్తంతా వ్యాపించి ఉన్నది మహదాకాశము. కాని ఘటంలో ఉన్నది ఘటాకాశము. అలాగే చరాచర జగత్తంతా వ్యాపించి ఉన్నది పరబ్రహ్మ. అదే ఆత్మ. కాని అదే ఆత్మ దేహంలో ప్రవేశిస్తే, దాన్ని జీవాత్మ అంటారు. నిజానికి జీవాత్మ పరమాత్మ రెండూ వేరు కాదు ఒకటే. కాని అజ్ఞానం చేత ఈ రెండూ వేరు వేరు అనిపిస్తున్నాయి. అజ్ఞానం పోగానే జీవాత్మ పరమాత్మలు వేరుగా కనిపించవు. రెండూ ఒకటే అయిపోతాయి.

సృష్టి ప్రారంభంలో ఈ అజ్ఞానము పరమేశ్వరుణ్ణి ఆవరించి ఉన్నది. మరి ఈ అజ్ఞానం వల్ల పరమేశ్వరుడికి హాని కలగదా? అంటే కలగదు అనే చెప్పాలి. పాముకోరలలో ఉండే విషంవల్ల పాముకు ఏ రకమైన హాని కలగదు. పాముకాటు తిన్న జీవికిమాత్రం హాని కలుగుతుంది. అలాగే పరమేశ్వరుడి అధీనంలో ఉన్న మాయవల్ల ఆ పరమేశ్వరుడికి ఏ రకమైన హాని కలగదు. ఈ అజ్ఞానం వల్లనే మానవుడు ఉన్నది లేనట్లు గాను, లేనిది ఉన్నట్లు గాను భావిస్తున్నాడు. ఒకటి చూసి ఇంకొకటిగా భావిస్తున్నాడు. ఈ శరీరమంతా రక్తము, మాంసము,చీము, నెత్తురు, మాంసము, ఎముకలు, మజ్జ, నరాలతో నిండి ఉంటుంది. కాని శరీరంలోని ఒక్కొక్క భాగాన్ని చూసినప్పుడు మానవుడు ఒక్కొక్క రకంగా భావిస్తుంటాడు. దీని

కంతటికీ కారణము అజ్ఞానము. చరాచర జగత్తంతా పరమేశ్వర స్వరూపమే. నామరూపాత్మకమైనదంతా మిధ్య. అంటే మానవుడి భావన మాత్రమే. అసలు జగత్తనేది లేదు. ఉన్నదంతా పరబ్రహ్మ మాత్రమే. మోక్షగామి అయినవాడు ఈ విషయాలు తెలుసుకోవాలి. అంటే ముందుగా శాస్త్రాలు, వేదాంత గ్రంథాలు చదవాలి. ఆధ్యాత్మిక విషయాల మీద పట్టు సాధించాలి. ఆ తరువాత ఒక మంచి గురువును చూసి, అతని దగ్గర శిష్యరికం చెయ్యాలి.

లోకంలో బ్రహ్మజ్ఞాని అయిన గురువు దొరకటం చాలా కష్టం. గతజన్మలలో చేసిన సుకృతం ఉంటేనే గాని సద్గురువు దొరకడు. పూర్వ కాలంలో ఉద్దాలకుడు, గౌతముడు లాంటి వారు కూడా చాలా అరుదుగా ఉండేవారు. అటువంటి గురువుకు శిష్యుడుగా చేరి, సేవ చెయ్యాలి. **ఛాందోగ్యోపనిషత్తు**లో గౌతముడు బ్రహ్మజ్ఞాని. అతని దగ్గరకి శిష్యుడుగా వచ్చాడు సత్యకామజాబాలి. ఎంత కాలం గడిచినా సత్యకాముడికి ఏమీ చెప్పలేదు గురువైన గౌతముడు. పైగా వట్టిపోయిన ఆవులు నాలుగు వందలు ఇచ్చి, వాటి సంఖ్య రెట్టింపు అయ్యేదాకా అడవిలో మేపుకు రమ్మన్నాడు. ఆవులను అడవిలో మేపుతుండగా చరాచర జగత్తే పరబ్రహ్మ అనే విషయం అతడికి తెలిసింది. చివరకు గౌతముడు సత్యకాముడికి బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని పూర్తిగా వివరించాడు కాబట్టి బ్రహ్మవిద్యను సముపార్జించటం అంత తేలిక కాదు. మనదగ్గర ఉన్న అజ్ఞానం పూర్తిగా అంతరించాలి. ఈ విషయం తెలుసుకునేందుకు గురువు అనేక పరీక్షలు పెడతాడు. అన్ని పరీక్షలలోను ఉత్తీర్ణత సాధిస్తేనే గురువు బ్రహ్మోపదేశం చేస్తాడు. అర్హత లేనివారికి బ్రహ్మవిద్యను చెప్పరు.

పూర్వకాలంలో దధ్యుడి దగ్గరకు ఇంద్రుడు వచ్చి బ్రహ్మవిద్యను చెప్పమన్నాడు. బ్రహ్మసత్యం–జగన్మిథ్యా. ఈ జగత్తులో నామరూపాత్మకమైన దంతా అశాశ్వతమే. పరబ్రహ్మ ఒక్కటే సర్వము, నిత్యము, శాశ్వతమైనది. అంటూ చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు దధ్యుడు. ఈ మాటలు తనను అవమానించటానికే మహర్షి చెబుతున్నాడని భావించి, ఆయన బ్రహ్మవిద్య మళ్ళీ ఇంఎవరికీ చెప్పకుండా ఆంక్షలు విధించాడు ఇంద్రుడు. ఇంద్రుడికి ఆ రోజున బ్రహ్మ విద్యను తెలుసుకునే అర్హత లేదు. అందుకే అలా చేశాడు. కాబట్టి అర్హత లేనివారికి బ్రహ్మవిద్య చెప్పరాదు.

అర్హత గల శిష్యుడు, గురువుని సేవించి బ్రహ్మవిద్యను తెలుసుకోవాలి. ఆయన ఉపదేశాలు వినాలి. విన్న వాటిని మళ్ళీ మళ్ళీ ఆవు తిన్నఆహారాన్ని నెమరువేసినట్లుగా

మననం చెయ్యాలి. తన తోటి విద్యార్థులతో ఈ విషయాలు చర్చించాలి. అలా చర్చించి అనుమానాలు లేకుండా విషయాన్ని స్థిరపరచు కోవాలి. జీవాత్మా పరమాత్మా రెండూ ఒకటే అనే విషయాన్ని తెలుసుకోవాలి. ఇదే **జ్ఞానసముపార్జన.**

వేదాంత విషయాలు చదివినా, గురూపదేశం విన్నా, సహాధ్యాయులతో చర్చించినా అజ్ఞానం వదలకపోతే, జీవాత్మా పరమాత్మా ఒకటే అని తెలియక పోతే – వేదాంత శాస్త్రాలు మళ్ళీ చదవాలి. గురూపదేశం మళ్ళీ వినాలి. ఇలా ఎంత కాలం వినాలి? అనే ప్రశ్న వస్తుంది. ఇక్కడ చిన్న ఉదాహరణ. పరీక్ష వ్రాశావు. ఉత్తీర్ణుడవు కాలేదు. మళ్ళీ అదే క్లాసు వదలాలి. పరీక్ష వ్రాయాలి. ఇలా ఎంత కాలం వ్రాయాలి. అంటే ఉత్తీర్ణత సాధించేదాకా. తెల్లటి వస్త్రం మీద మరక పడ్డది. దాన్ని శుభ్రం చెయ్యాలి. సబ్బుపెట్టి ఉతికాం. ఇంకా మరక ఉంది. మళ్ళీ ఉతుకు. ఇలా ఎంత కాలం? అంటే మరకపోయేదాకా. నీకు కావలసింది సాధించేదాకా ఇలా చెయ్యాల్సిందే. అలాగే వేదాంత వాక్యాలు మనసుకు పట్టేదాకా చదవాలి. ఏ మాత్రం అనుమానం లేకుండా, జీవాత్మా పరమాత్మా రెండూ ఒక్కటే అనే విషయం ఖచ్చితంగా తెలిసేదాకా, అజ్ఞానం అంతరించేదాకా గురూపదేశం వినాల్సిందే.

సాధకుడు 'నువ్వే పరబ్రహ్మావు' అని ఎన్నిసార్లు శాస్త్ర ప్రామాణికంగా చెప్పినా నమ్మడు. ఇదే అజ్ఞానము. బజారులో ఒక మామిడిపండు కొన్నాం. అది చూడటానికి చాలా బాగుంది. రుచిగా కూడా ఉంది. అయితే కొద్ది రోజుల క్రితం అది కాయ. పుల్లగా ఉంది. ఇంకొంత కాలక్రితం – పింద వగరుగా ఉంది. ఇంకొంతకాలం – అది పువ్వు. ఇంకొంత కాలం క్రితం – అది మొగ్గ. మొదట్లో ఉన్న మొగ్గే క్రమేణా పరిపక్వత చెంది ఇవాళ్ళ తియ్యటి పండు అయింది. పండిన తరువాత వేప పండైనా తియ్యగానే ఉంటుంది. అలాగే విపరీతమైన సాధన చేస్తే, ఎంతటి వాడైనా మహాజ్ఞాని అవుతాడు ఇందులో సందేహం లేదు. ఒకవేళ అతడికి తత్త్వం బోధ పడలేదు అంటే, సాధన సరిపోలేదన్న మాట. అన్నం సరిగా ఉడకలేదు అంటే, క్రింద మంట సరిగా లేదని తెలుసుకోవాలి. అందుకే తత్త్వం బోధపడేదాకా గురూపదేశం పొందుతూనే ఉండాలి. మామిడికాయని తెచ్చి గడ్డిలో పెట్టాం. అలా ఎంత కలం ఉంచాలి? అంటే – ఆ కాయ పండేదాకా. అలాగే తత్త్వం బోధపడేదాకా, జీవాత్మా పరమాత్మా ఒకటే అని తెలిసేదాకా ఈ శిష్యరికం చెయ్యాల్సిందే. గురూపదేశం పొందాల్సిందే. ఇందులో సందేహం లేదు.

మానవుడు చాలా పెద్ద అజ్ఞాని. అసత్యమైన విషయాలు తేలికగా నమ్ముతాడు. నిజాన్ని మాత్రం నమ్మడు. నీ జ్ఞాతులు ఎవరో మరణించారు. నీకు సూతకం వచ్చింది. అంటే చాలా తేలికగా నమ్ముతాడు. సూతకము అనేది కంటికి కనిపించదు. కాని దాన్ని చూసినట్లే భావిస్తాడు. అందరితోను నాకు సూతకం వచ్చింది అని చెబుతాడు. కాని నువ్వే పరబ్రహ్మ స్వరూపానివి అని సప్రమాణంగా చూపినా నమ్మడు. అజ్ఞానులు చెప్పే మాటలు అతితేలికగా నమ్ముతాడు. జ్ఞానులు చెప్పే మాట నమ్మడు. వేదాలు చెప్పే విషయాన్ని నమ్మడు. బ్రహ్మసత్యం-జగన్మిథ్యా అనే మాటను మాత్రం నమ్మడు. ఎన్ని ఉపదేశాలు చేసినా, ఎన్ని ప్రమాణాలు చూపించినా సత్యాన్ని మాత్రం నమ్మడు.

చరాచర జగత్తు ఎలా ఆవిర్భవించింది? అనే ప్రశ్నకు సమాధానంగా అనేక మతాలవారు అనేక వాదనలు వినిపించారు. వాటిలో ప్రధానమైనవి రెండు 1. ఆరంభ వాదము 2. పరిణామవాదము

ఆరంభవాదంలో మొదటగా ఉన్న వస్తువు తన లక్షణాలు ఏవీ చెడకుండా, ఇంకొక వస్తువుగా రూపు చెందుతుంది. దారపు పోగులన్నీ కలిపి వస్త్రంగా ఏర్పడతాయి. ఇందులో ఆరంభంలో ఉన్న లక్షణాలు పోకుండానే ఇంకొక వస్తువు ఆవిర్భవిస్తోంది. నూలు పోగులు వస్త్రంగా ఏర్పడ్డప్పుడు నూలుపోగుల లక్షణాలు వస్త్రంలో ఉంటాయి. కాని నూలు వేరు, వస్త్రం వేరు. **పరిణామవాదం**లో వస్తువుకు ప్రారంభంలో ఉన్న లక్షణాలు పోయి క్రొత్త లక్షణాలు వస్తాయి. పాలుతోడువేస్తే పెరుగవుతుంది. కాని పెరుగులో పాల లక్షణాలు, రూపము ఉండవు. అయితే జగత్తు ఈ రెండు విధాలుగాను ఆవిర్భవించలేదు. **వివర్తము** వల్ల వచ్చింది. వివర్తము అంటే భ్రాంతి; భ్రమ అసలు ఇక్కడ జగత్తే లేదు. జగత్తు ఉన్నది అని నువ్వు భావిస్తున్నావు. ఇదంతా నీ భ్రమ. రజ్జు సర్పభ్రాంతిలాగా అంటే మసక చీకట్లో త్రాడునుచూసి పాము అనుకున్నట్లుగా, భ్రాంతి చేత నామరూపాత్మకమైన జగత్తును ఊహిస్తున్నావు. ఈ రకమైన భ్రాంతి పోవాలంటే - సద్గురువు యొక్క ఉపదేశం కావాలి అది ఎంతవరకు? అంటే నీ **అజ్ఞానము నశించే దాకా గురూపదేశం కావాల్సిందే.**

5. షడంగాలు

కృష్ణయజుర్వేదానికి సంబంధించినది **శుకరహస్యోపనిషత్తు.** బ్రహ్మ మానసపుత్రుడు - వశిష్ఠుడు. వశిష్ఠుని కుమారుడు-శక్తి. శక్తి కుమారుడు - పరాశరుడు. పరాశరుని కుమారుడు-వ్యాసుడు. వ్యాసుని కుమారుడు-శుకుడు. వ్యాసమహర్షి తన కుమారుడైన శుకుడికి ఉపనయనం చెయ్యాలి అనుకున్నాడు. ఉపనయన సమయంలో సాధారణంగా తండ్రే కుమారుడికి బ్రహ్మోపదేశం చేస్తాడు. కాని ఇంకెవరైనా గొప్పవాడు గనక బ్రహ్మోపదేశం చేస్తే తన కుమారుడు కూడా గొప్పవాడవుతాడు అని భావించాడు వ్యాసుడు. ఎవరితో బ్రహ్మోపదేశం చేయించాలి? అని ఆలోచించాడు. అప్పుడు ఒక చిన్నఆలోచన వచ్చింది వ్యాసుడికి. సాక్షాత్తు సదాశివుడే బ్రహ్మోపదేశం చేస్తే బాగుంటుంది కదా? అనుకున్నాడు. అనుకున్నదే తడవుగా సదాశివుడి దగ్గరకు వెళ్ళి.

దేవదేవ మహాప్రాజ్ఞ ! పాశచ్ఛేద ధృఢవ్రత ।
శుకస్య మమపుత్రస్య వేదసంస్కార కర్మణి ॥
బ్రహ్మోపదేశ కాలో౽యమిదానీం సముపస్థితః ।
బ్రహ్మోపదేశః కర్తవ్యో భవతా౽ద్య జగద్గురో ॥

"ఓ దేవదేవా ! ఓ ప్రజ్ఞానిధీ ! సంసార బంధనాలను త్రెంపగలిగే ఓ మహానుభావా ! నా కుమారుడైన శుకుడికి ఉపనయనము చెయ్యాలి అనుకుంటున్నాను. ఆ సమయంలో నువ్వే వచ్చినా కుమారుడికి బ్రహ్మోపదేశం చెయ్యవలసింది" అని ప్రార్థించాడు. ఆ మాటలు విన్న సదాశివుడు.

మయోపదిష్టే కైవల్యే సాక్షాద్బ్రహ్మణి శాశ్వతే ।
విహాయ పుత్రో నిర్వేదాత్ ప్రకాశం యాస్యతి స్వయమ్ ॥

"ఓ మునీంద్రా ! నేను గనక బ్రహ్మోపదేశం చేస్తే, నీ పుత్రుడు విరాగియై నిన్ను విడిచి వెళ్ళిపోతాడు. అతడికి కైవల్యం ప్రాప్తిస్తుంది. అది నీకు సమ్మతమేనా?" అన్నాడు సదాశివుడు. ఆ మాటలు విన్న వ్యాసుడు "ఓ దేవా! ఉపనయన సమయంలో

మీరు బ్రహ్మోపదేశం చేసిన తరువాత ఏం జరిగినా నాకు సమ్మతమే. అతడు నన్ను వదలి దూరంగా వెళ్ళిపోయినా, నా కళ్ళు ఎదుటే మోక్షం పొందినా కూడా నాకు సమ్మతమే" అన్నాడు. ఆ తరువాత సదాశివుడు స్వయంగా శుకుని యొక్క ఉపనయనానికి విచ్చేసి, అతడికి బ్రహ్మోపదేశం చేశాడు. ఇప్పుడు శుకుడు సదాశివుడికి నమస్కరించి 'ఓ దేవా ! నాకు బ్రహ్మోపదేశం చేవావు. మహావాక్యాల అర్థం కూడా వివరించావు. ఇప్పుడు ఆ మహావాక్యాలను షడంగాలతో సహా నాకు ఉపదేశం చెయ్యవలసింది అని ప్రార్థించాడు. అప్పుడు సదాశివుడు మహావాక్యాలను షడంగాలతోను శుకుడికి ఉపదేశం చేవాడు.

ఇక్కడ ఒక్క మాట గుర్తుంచుకోవాలి. 1.ఋషి 2.ఛందస్సు 3.దేవత 4.బీజము 5.శక్తి 6.కీలకము. ఈ ఆరింటినీ షడంగాలు అంటారు. షడంగాలు లేకుండా ఏ మంత్రాన్ని జపం చేసినా, అది సిద్ధించదు. **వీటిని గురువు ద్వారా మాత్రమే చెప్పుకోవాలి. పుస్తకం చూసి చదవరాదు.** బ్రహ్మజ్ఞాన సముపార్జన చేసిన వారికి మంత్రజపము, క్షేత్రాలు దర్శించటము, తీర్థాలు సేవించటము అవసరం లేదు. మహావాక్య విచారణ వల్ల వంద సంవత్సరాలు ఆయుష్యు కలుగుతుంది. ఒక్కసారి మహావాక్య జపం చేస్తే పూర్ణాయుష్యు కలుగుతుంది. మహావాక్యాలు నాలుగు. ఈ నాలుగు వాక్యాలను కలిపి ఒకేసారి జపం చెయ్యటం జరుగుతుంది. అందుకని ముందుగా నాలుగు మహావాక్యాలు కలిపి చెబుతున్నారు.

అస్యశ్రీ మహావాక్య మహామంత్రస్య । హంస ఋషిః । అవ్యక్త గాయత్రీఛందః పరమహంసోదేవతా । హం బీజం । సః శక్తిః । సోహం కీలకం. మమ పరమహంస ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః

న్యాసము :

సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ
నిత్యానందోబ్రహ్మ
నిత్యానందమయం బ్రహ్మ
యోవై భూమా
యోవై భూమాధిపతిః
ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ

ధ్యానం :

నిత్యానందం పరమశుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాది లక్ష్యమ్
ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వధీసాక్షిభూతమ్
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి ॥

మంత్రం :

ఓం ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ । ఓం అహం బ్రహ్మాస్మి ।
ఓం తత్త్వమసి । ఓం అయమాత్మా బ్రహ్మ ॥

తత్త్వమసి అనే మహావాక్యం ఛాందోగ్యోపనిషత్తులోది. ఉద్దాలకుడు తన కుమారుడైన శ్వేతకేతువుకు బ్రహ్మవిద్యను బోధిస్తూ ఈ వాక్యాన్ని చెబుతాడు. తత్త్వమసి అనే మహావాక్యంలో మూడు పదాలున్నాయి. 1.తత్ 2.త్వం 3.అసి. తత్ అంటే – అది. త్వం అంటే – నీవు. అసి అంటే – అయి ఉన్నావు. అది అంటే పరమాత్మ నువ్వు అంటే – జీవాత్మ. ఓ శ్వేతకేతూ అదే నువ్వు అయి ఉన్నావు. జీవాత్మ పరమాత్మ రెండూ ఒకటే. శ్వేతకేతూ ! నువ్వే పరమాత్మ స్వరూపానివి.

శ్వేతకేతూ ! ఆకాశంలో సూర్యుడు ప్రకాశిస్తున్నాడు. అతనిలో ఉన్న తేజస్సు ఏదయితే ఉన్నదో అదే నీలోనూ ఉన్నది. **తత్త్వమసి.** అదే నీవై ఉన్నావు.

ఆకాశంలో ఉన్న చంద్రుడు చల్లదనాన్నిస్తున్నాడు. అతనిలో ఉన్న చల్లదనం ఏదైతే ఉన్నదో అదే నీలోనూ ఉన్నది. **తత్త్వమసి.** అదే నీవై ఉన్నావు.

ఈ రకంగా జగత్తులో ఉన్న ప్రతిపదార్థంలోను, వస్తువులోను, జీవిలోను ఉన్న ప్రకాశము, శక్తి అన్నీ నీలోనే ఉన్నాయి. **తత్త్వమసి.**

సూర్యకాంతిలో ప్రకాశించే రూపాన్ని కన్ను ఎలా చూడగలుగుతున్నదో, బ్రహ్మ పదార్థముచే ప్రకాశించే జగత్తును మనస్సు ఎలా తెలుసుకుంటుందో, ఆ బ్రహ్మమే నీవు. **తత్త్వమసి.**

జగత్తులోని అన్ని పదార్థాలకన్న అధికమైనది త్రికాలములందు ప్రకాశిస్తూ, జగత్తును ప్రకాశింపచేసేది బ్రహ్మము అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

దేనిని పొందిన తరువాత ఇంద్ర పొందవలసినది ఏదీ ఉండదో, ఏ సుఖాన్ని మించిన సుఖం ఇంకొకటి లేదో, ఏ జ్ఞానానికి మించిన జ్ఞానం ఇంకొకటి లేదో అదే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

పరమాత్మ అంటే ఏదో ఒక రూపం కాదు. జ్ఞానరాసి. జ్ఞానరూపమే పరబ్రహ్మ. ఆ బ్రహ్మమే నీవు. **తత్త్వమసి.**

మూడు అవస్థల యందు జగత్తు దేనివల్ల ప్రకాశిస్తున్నదో అదే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

స్వప్నంలో నేను అని భావించేది, జాగ్రదావస్థలో నేను, నాది అనిపించేది, నేను అంటే ఈ దేహము కాదు అని చెప్పేది, నిర్మలమైనది, నాశనము లేనిది బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

శరీరత్రయము, గుణత్రయము, అవస్థాత్రయము, ఇంద్రియాలు, అంతఃకరణ చతుష్టయము మొదలైన వాటితో ఉన్నప్పటికీ దేనితోను సంబంధం లేనిదే బ్రహ్మము. అదే నీవు **తత్త్వమసి.**

చరాచర జగత్తులో అన్నింటికి సాక్షియైనది బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

ఆద్యంతములు లేనిది, సర్వవ్యాపి, దేశకాల భేదములు లేనిది బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

జ్ఞానమే స్వరూపంగా గలది, అహంకారం లేనిదే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

ఆదిమధ్యాంతములు లేనిది, శాశ్వతమైనది, అహంకారము లేనిది, నిశ్చలమైనది, నాశనము లేనిది బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

నువ్వు స్థూలశరీరానివి కాదు, సూక్ష్మశరీరానివి కాదు. కారణ శరీరానివి అంతకన్నా కాదు. నువ్వు సర్వాంతర్యామివి. పంచకోశాలలో ఉన్న జ్ఞానరూపానివి. నీవే పరబ్రహ్మవు. **తత్త్వమసి.**

జనన మరణాలు, కులగోత్రాలు, చతురాశ్రమాలు, చాతుర్వర్ణాలు, ఏవీ లేనిది, సర్వానికి సాక్షియైనది బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

అజ్ఞానము, జడత్వము, జాగు చెయ్యటము, మూర్ఛ, నిద్ర, భ్రాంతి మొదలైన శరీర ధర్మాలు ఏవీ లేనిదే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

కర్తృత్వ భోక్తృత్వాలు. అహంకార మమకారాలు ఏవీ లేనిదే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

ఏ మాత్రము అజ్ఞానము లేని జ్ఞానరాసియే బ్రహ్మము. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

వికారశూన్యుడైన పరబ్రహ్మకు సంసార బంధాలు లేవు. వాటి నుంచి విముక్తి అంతకన్నా లేదు. ఆ బ్రహ్మమే నీవు. **తత్త్వమసి.**

జగత్తులో కనుపించే అన్ని పదార్ధాలు, పంచప్రాణాలు, మనస్సు, బుద్ధి, ఇంద్రియాలు, ముల్లోకాలు, గురువు, శిష్యుడు, నామరూపాలున్న ప్రతివస్తువు, ప్రతిప్రాణి, ప్రతిఅణువు పరబ్రహ్మమే. అదే నీవు. **తత్త్వమసి.**

వేదం కూడా దృశ్యమానమైనదంతా బ్రహ్మమే అని చెబుతోంది. ఆ బ్రహ్మమే నీవు. **తత్త్వమసి.**

ఈ రకంగా జగత్తులో ఉన్న ప్రతివస్తువులోను, ప్రతి ప్రాణిలోను ఉన్న శక్తి, ప్రకాశము అంతా నీలోనే ఉన్నది. అదే నీవై ఉన్నావు. చరాచర జగత్తంతా వ్యాపించిన పరబ్రహ్మమే నీవై ఉన్నావు. **తత్త్వమసి.**

ఈ విషయాలు తెలుసుకుని మనసుతో కల్పించబడిన భేదాన్ని నాశనం చేసి బ్రహ్మానందంతో స్వస్వరూపమునందే విహరించవలసింది. భేదాలన్నీ పోయి జగత్స్వరూపంతో ఆత్మయందు బ్రహ్మానందంతో ఉండవలసింది. అని చెప్పాడు ఉద్దాలకుడు తన కుమారుడైన శ్వేతకేతువుకు తత్త్వమసి అనే మహా వాక్యానికి అర్ధం సద్గురువు ద్వారా చెప్పుకోవాలి. గురుగీతలోని ఈ శ్లోకాలు చూడండి.

అఖండ మండలాకారం । వ్యాప్తం యేన చరాచరం ।
తత్పదం దర్శితం యేన । తస్మై శ్రీ గురవే నమః ॥

సమస్త చరాచరములందు వ్యాపించి ఉన్న 'తత్' పదవాచ్యుడగు పరమాత్మను దర్శింపచేయు సద్గురువుకు నమస్కారము.

స్థావరం జంగమం వ్యాప్తం । యత్కించత్సచరాచరం ।

త్వం పదం దర్శితం యేన । తస్మై శ్రీ గురవే నమః ॥

స్థావర జంగమాత్మకమైన జీవోపాధుల యందు వ్యాపించి ఉన్న 'త్వం' పదమని చెప్పబడుచున్న జీవస్వరూపాన్ని దర్శింపచేసే సద్గురువుకు నమస్కారము.

చిన్మయం వ్యాపితం సర్వం - త్రైలోక్యం సచరాచరం

అసిత్వం దర్శితం యేన । తస్మై శ్రీ గురవే నమః ॥

త్రిలోకముల యందు చిద్రూపంగా వ్యాపించిఉన్న చైతన్యాన్ని 'అసి' పదం ద్వారా దర్శింపచేసే సద్గురువుకు నమస్కారము.

ఈ రకంగా ప్రత్యగాత్మకు బ్రహ్మమునకు భేదం లేదని సద్గురువు ద్వారా తెలుసుకోవాలి.

ఇప్పుడు తత్త్వమసి అనే మహావాక్యాన్ని చూద్దాం. దీన్ని మొత్తం మూడు మంత్రాలుగా చెప్పుకొని ఉపాసన చెయ్యాలి. తత్, త్వం, అసి. ఇప్పుడు మొదటిదైన "తత్" పదాన్ని చూద్దాం.

అస్యశ్రీ తత్పద మహామంత్రస్య । హంస ఋషిః । అవ్యక్త గాయత్రీ ఛందః । పరమ హంసో దేవతా । హం బీజం । సః శక్తిః । సోహం కీలకం । మమసాయుజ్య ముక్తి సిద్యర్థే తత్పద జపే వినియోగః.

న్యాసము :

1. తత్పురుషాయ నమః 2. ఈశానాయ నమః 3. అఘోరాయ నమః 4. సద్యోజాతాయ నమః 5. వామదేవాయ 6. తత్పురుష ఈశాన అఘోర సద్యోజాత వామదేవ దేవేభ్యో నమః

ధ్యానమ్ :

జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యా దతీతం

శుద్ధం బుద్ధం ముక్తిమప్యవ్యయం చ

సత్యం జ్ఞానం సచ్చిదానందరూపం

ధ్యాయాద్దేవం తన్మహో భ్రాజమానం ॥

మం॥ ఓం తత్ స్వాహా

అస్యశ్రీ త్వంపదం మహామంత్రస్య । విష్ణు ఋషిః । గాయత్రీ ఛందః । పరమాత్మా దేవతా । ఐం బీజం । క్లీం శక్తిః । సౌః కీలకం మమ ముక్త్యర్థే త్వంపద జపే వినియోగః.

న్యాసము :

1. వాసుదేవాయ 2. సంకర్షణాయ 3. ప్రద్యుమ్నాయ 4. అనిరుద్ధాయ 5. వాసుదేవాయ 6. సంకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్నా నిరుద్ధేభ్యః

ధ్యానమ్ :

జీవత్వం సర్వభూతానాం సర్వత్రాఖండ విగ్రహమ్
చిత్తాహంకార యంతారం జీవాఖ్యం త్వం పదం భజే ॥

మంత్రం : ఓం త్వం స్వాహా

3. అస్యశ్రీ అసిపద మహామంత్రస్య । మన ఋషిః । గాయత్రీ ఛందః । అర్ధనారీశ్వరో దేవతా । అవ్యక్తాదిర్బీజం । నృసింహ శక్తిః । పరమాత్మా కీలకం । జీవబ్రహ్మైక్యార్థే అసిపద జపే అసిపద వినియోగః.

న్యాసము :

1. పృథ్వీద్వ్యణుకాయ 2. అబ్ద్వ్యణుకాయ 3. తేజోద్వ్యణుకాయ 4. వాయుద్వ్యణుకాయ 5. ఆకాశద్వ్యణుకాయ 6. పృథ్వివ్యస్తేజో వాయ్వాకాశ ద్వ్యణుకేభ్యో నమః

ధ్యానమ్ :

జీవోబ్రహ్మేతి వాక్యార్థం యావదస్తి మనస్థితిః
ఐక్యం తత్త్వం లయే కుర్వన్ ధ్యాయే దసిపదం సదా ॥

మం॥ ఓం అసి స్వాహా

తత్త్వమసి అనే వాక్యానికి అర్థం తెలిస్తే మిగిలిన మహావాక్యాలకు కూడా అర్థం తెలుస్తుంది.

మహావాక్యాలలో ఇప్పుడు మొదటి వాక్యానికి అర్థం చెబుతున్నారు. **ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ.**

1. **యేనేక్షతే శృణోతీదం జిఘ్రతి వ్యాకరోతిచ**

స్వాద్వస్వాదు విజానాతి తత్ ప్రజ్ఞాన ముదీరితమ్ ॥

పరబ్రహ్మని చూస్తూ, పరబ్రహ్మని గురించి వింటూ, వాసన చూస్తూ, విస్తరింపచేస్తూ, మంచి చెడులను గ్రహించటమే ప్రజ్ఞానము అనబడుతుంది. అంటే సర్వకాల సర్వావస్థల యందు మనసా వాచా కర్మణా పరబ్రహ్మని గురించే ఆలోచిస్తూ, ఆ పరబ్రహ్మనే ధ్యానిస్తూ, చరాచర జగత్తంతా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే. బ్రహ్మ ఒక్కటే సత్యము, నిత్యము, శాశ్వతము అయినది. ఈ దృశ్యమానమైన జగత్తంతా మిథ్య. జగత్తులో ఉన్నది ఒక్కటే అదే పరబ్రహ్మ. అదే నేను అనే విషయాలు తెలుసుకోవటమే ప్రజ్ఞానము.

చతుర్ముఖేంద్ర దేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు

చైతన్యమేకం బ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి ॥

చతుర్ముఖుడైన బ్రహ్మ, ఇంద్రాదిదేవతలయందు, మానవులు, పశువులు, పక్షులు, క్రిమికీటకాలయందు ఏ చైతన్యమైతే ఉన్నదో అదే పరబ్రహ్మము. అదే నేను **అహంబ్రహ్మాస్మి.** ఆ పరబ్రహ్మమే నేనై ఉన్నాను. ఆత్మస్వయం ప్రకాశమైనది. అయితే అహంకారపూరితమైన స్థూలశరీరము నందుండి జీవాత్మ అని పిలువబడుతున్నది. ఈ జీవాత్మ పరమాత్మ కన్న వేరుకాదు. అందుకే **అహం** అంటే జీవాత్మ, **బ్రహ్మము** అంటే చరాచర జగత్తంతా వ్యాపించిన పరబ్రహ్మ. **అస్మి**–అయి ఉన్నాను. నేనే పరబ్రహ్మనయి ఉన్నాను. అయమాత్మాబ్రహ్మ – నా ఆత్మయే (జీవాత్మయే) బ్రహ్మము అయి ఉన్నది. తత్త్వమసి – అదే నువ్వై ఉన్నావు. జీవాత్మ, పరమాత్మ రెండూ ఒకటే, మొత్తం మీద జీవాత్మ పరమాత్మ రెండు ఒక్కటే. అనేదే మహావాక్యాల అర్థం. దీన్ని గురుముఖతః మాత్రమే తెలుసుకోవాలి.

6.మనోనాశనము

శరీరంలో పదకొండు ఇంద్రియాలున్నాయి. జ్ఞానేంద్రియాలు-5, కర్మేంద్రియాలు-5, మనస్సు-1. వెరసి 11 ఇంద్రియాలు. జ్ఞానేంద్రియాలు, కర్మేంద్రియాలు ఎక్కడ ఉంటాయి అనే విషయం అందరికీ తెలుసు. కాని మనసు ఎక్కడ ఉంటుంది? అనేదే పెద్ద ప్రశ్న. శరీరంలో మిగిలిన ఇంద్రియాలకు ఉన్నట్లుగా మనసుకు నిర్దిష్టమైన స్థానం లేదు. మనం ఏ ఇంద్రియంతో పనిచేస్తుంటే ఆ ఇంద్రియాన్ని ఆశ్రయించి ఉంటుంది మనసు. ఉదాహరణకు ఏదైనా ఒక దృశ్యాన్ని చూస్తున్నాము అనుకోండి. అప్పుడు మనసు దృష్టిలో ఉంటుంది. ఇష్టమైన సంగీతాన్ని వింటున్నప్పుడు మనసు శ్రవణేంద్రియంలో ఉంటుంది. పని చేస్తున్న ఆయా ఇంద్రియాలలో గనక మనసు చేరకపోయినట్లైతే, ఆ పని తృప్తికరంగా చెయ్యలేము. ఒక్కోసారి అసలు పనే పూర్తికాదు. కాబట్టి ఇంద్రియాలన్నింటిలోను చాలా ముఖ్యమైనది మనసు. సంకల్ప వికల్పాలకు కారణమైనది మనసు. మనసు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము వీటిని అంతఃకరణ చతుష్టయం అంటారు. ఇందులో

మననం చేసేది	-	మనసు
నిశ్చయించేది	-	బుద్ధి
చింతించేది	-	చిత్తము
అహంకరించేది	-	అహంకారము

మనసు ఎప్పుడూ ఖాళీగా ఉండదు. విశ్రాంతిగా ఉండదు. ప్రతిక్షణం ఏదో ఒక విషయఆలిన్ని ఆలోచిస్తూనే ఉంటుంది. గతంలో జరిగిన విషయాలు, ప్రస్తుతం జరుగుతున్నవి, భవిష్యత్తులో జరగబోయేవి, ఒక్కోసారి ఇలా జరిగితే బాగుంటుంది అని తీపికలలు కంటూ ఆనంద లోకాల్లో విహరిస్తుంది. కష్టాలకడలిలో పడి దుఃఖిస్తుంది. సుఖదుఃఖాలు అన్నీ ఈ మనసు ద్వారానే వ్యక్తమవుతాయి.

కృష్ణయజుర్వేదానికి సంబంధించిన **అమృత బిందూపనిషత్తు**లో మనస్సును వివరించటం జరిగింది.

మనోహి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవచ ।

అశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామవివర్జితమ్ ॥

మనస్సు శుద్ధము అశుద్ధము అని రెండు రకాలు. కామసంకల్పాలు గలది అశుద్ధము. కామసంకల్పాలు లేనిది శుద్ధము.

మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః ।

బంధయా విషయాసక్తం ముక్తైనిర్వషయగ్ం స్మృతమ్ ॥

మానవుల బంధ మోక్షాలకు కారణం మనస్సు. విషయాసక్తి గల మనసు బంధాలవైపుకు, విషయాసక్తి లేని మనస్సు మోక్షం వైపుకు నడుస్తుంది.

యతో నిర్విషయస్సాస్య మనసో ముక్తి రేవచ ।

అతోనిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముముక్షుణా ॥

ఏ కారణం చేత విషయాసక్తము కాని మనసుకు మోక్షం చెప్పబడిందో, ఆ కారణం చేతనే ముముక్షువు యొక్క మనస్సుకు విషయ రాహిత్యం చెప్పాలి.

చరాచర జగత్తును సృష్టించేది మనస్సే. లయం చేసేది మనస్సే. సృష్టి అనేది రెండు రకాలుగా జరుగుతుంది. 1.వ్యష్టి సృష్టి 2.సమిష్టి సృష్టి

1.వ్యష్టి సృష్టి : ఇది గారడీవాడు చేసేది. గారడీవాడు సృష్టించిన వస్తువులు అతనికి కాక ఇంకా ఒకరిద్దరికే కనిపిస్తాయి.

2.సమష్టి సృష్టి : ఇది బ్రహ్మదేవుడు చేసిన సృష్టి. ఇందులోని వస్తువులు, జీవులు అందరికీ ఒకేలాగా కనిపిస్తాయి. బ్రహ్మదేవుడు కూడా తన మనస్సుతోనే సృష్టి చేశాడు అని గుర్తించాలి. అయితే అతడిది సమష్టి మనస్సు.

సంసారానికి కారణం మనస్సు. ఈ మనస్సు వల్లనే రాగద్వేషాలు, అహంకార మమకారాలు కలుగుతున్నాయి. **మమ** అనుకుంటే బంధం. **నమమ** అనుకుంటే మోక్షం. నా భార్య, నా పిల్లలు, నా మిత్రులు, నా శత్రువులు అనుకోవటం వల్లనే ఈ బంధాలు ఏర్పడుతున్నాయి. అదే సంసారం. ఈ బంధాలను మానవుడు కావాలని తగిలించుకుంటున్నాడు. నేను లేకపోతే నా భార్య బ్రతకలేదు. నేను ఇంటికి వెళ్ళకపోతే మా కుక్కపిల్ల కూడా బిస్కట్లు తినదు. ఇవన్నీ బంగారు సంకెళ్ళు. కావాలని కోరి

మరీ తగిలించుకునేవి. చూడటానికి చాలా అందంగా కనిపిస్తాయి. మనస్సు లేనివాడికి బంధాలుండవు. పిచ్చివాడికి సంసార బంధాలుండవు. పసిపిల్లవాడికి కూడా ఈ బంధాలుండవు. వారిద్దరికీ మనసు, ఆలోచించే శక్తి ఉండదు. అలాగే ముముక్షువుకు కూడా బంధనాలు ఉండవు. సన్యాసం స్వీకరించిన వాడు అన్ని రకాల బంధనాలను వదిలేస్తాడు. అవధూత భోజనం కూడా చేయడదు. పిచ్చివాడిలాగా అడవుల వెంబడి పడి సత్యాన్వేషణలో తిరుగుతుంటాడు. కాబట్టి **మోక్షం కావాలంటే విషయ వాంఛలను పరిత్యజించాలి.** కామసంకల్పాలు లేని మనస్సు శుద్ధమవుతుంది.

నిరస్త విషయాసంగం సంనిరుద్ధం మనోహృది ।
యదాయయాత్యాత్మనో భావం తధా తత్పరమం పదం ॥

విషయముల యందు ఆసక్తిని వదలిన వెంటనే హృదయంలో మనస్సు నిరోధించబడి, ఆత్మరూపము పొందుతున్నది.

తావదేవ నిరోద్ధవ్యం యావద్ధృదిగతం క్షయమ్ ।
ఏతద్ జ్ఞానం చ ధ్యానం చ శేషోన్యాయశ్చ విస్తరః ॥

హృదయంలో సంకల్పాలు నాశనమయ్యేదాకా మనసును నిరోధించాలి. ఇదే జ్ఞానము. ఇదే ధ్యానము. మిగిలినవన్నీ అనవసరమే.

సంకల్పాలు నాశనం చెయ్యటం, మనసులో విషయ వాసనలు నాశనం చెయ్యటం మనసును తన వశంలో ఉంచుకోవటం. మనసును జయించటము. "మనసును తన వశంలో ఉంచుకోగలిగిన వాడి ఇంద్రియాలు సమర్ధుడైన సారధి చేతిలోని అశ్వాలు లాగా అధీనంలో ఉంటాయి." అంటోంది **కఠోపనిషత్తు.** కాబట్టి ముముక్షువైన వాడు తన మనస్సును తన వశంలో పెట్టుకోవాలి. మనస్సును జయించాలి.

స్వప్నావస్థలో ఏ రకమైన విషయాలు లేకపోయినప్పటికీ జాగ్రదావస్థ లోని విషయాలను ఊహించుకున్నట్లే, తన జన్మాంతర సంస్కారము వల్ల మనస్సే జాగ్రదావస్థలో ఈ సంసారాన్ని కల్పిస్తున్నది. స్వప్నంలో విషయాలను సృష్టించినట్లే జాగ్రదావస్థలో ఈ జగత్తును సృష్టిస్తున్నది. జగత్తును సృష్టించటానికి ప్రత్యేకంగా బ్రహ్మదేవుడు లేడు. కలలోని విషయాలను బ్రహ్మదేవుడు సృష్టించడు. కేవలము

మనసే కలను సృష్టిస్తుంది. అలాగే నామరూపాత్మకమైన జగత్తును కూడా ఈ మనస్సే సృష్టిస్తున్నది. ఈ సంసారమంతా మనసుచేతనే కల్పించబడుతోంది. నిజం చెప్పాలంటే అసలు జగత్తే లేదు. మనసు పనిచేయని సుషుప్తి, మూర్ఛ వంటి అవస్థలలో ఈ సంసారం కనిపించదు. ఎక్కడైతే మనస్సు ఉన్నదో అక్కడే ముల్లోకాలు ఉంటాయి. మనసు లేకపోతే ఈ లోకాలే లేవు. మంచి చెడులకు, సుఖదుఃఖాలకు కారణం మనస్సు.

'మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః'

బంధ మోక్షాలకు కారణం మనస్సు. **మమ** అనుకుంటే బంధం **'నమమ'** అనుకుంటే మోక్షం. మనసుతోనే సంసారం సృష్టించబడుతున్నది. ఏ పదార్థం మీద మనకు ప్రేమ అభిమానం ఉంటుందో దాని స్వరూపంగానే మనసుంటుంది. ఇది మనసు యొక్క లక్షణం. మోక్షం కావాలి అంటే మనసును అదుపులో పెట్టుకోవాలి. మనసు ఎప్పుడూ అదుపులో ఉండదు. ఒక విషయం మీద నుంచి ఇంకొక విషయం మీదకి దూకుతూ ఉంటుంది. పరుగులు పెడుతుంది. ఇంద్రియాలు మనసు యొక్క అధీనంలో ఉంటాయి. మనసు సక్రమంగా ఉంటే ఇంద్రియాలు సక్రమంగానే ఉంటాయి. మనసు సక్రమంగా ఉండటము అంటే అదుపులో ఉండటం. విషయవాసనల యందు చిక్కకుండా ఉండటం. ఎవరి మనసు విషయ వాసనల యందు చిక్కకుండా ఉంటుందో, అతడు మనసును జయించినట్లే. అజ్ఞానాన్ని వదిలి జగత్తంతా బ్రహ్మమయము అని భావన చేయగలిగినవాడే మనసును జయించినవాడు. మనసును జయించటం తేలిక కాదు అంటారు. ఇది అజ్ఞానులు చెప్పే మాట. ఆత్మజ్ఞానం కల పురుషుడికి మనసును జయించటమనేదికళ్ళుమూసి తెరిచినంత తేలిక. 'సర్వవ్యాపకుడైన బ్రహ్మమును నేనే' అని భావించిన వాడి మనస్సు అతని అదుపులోనే ఉంటుంది. జగత్తంతా పరబ్రహ్మలో కల్పించబడినదే. శబ్దాది విషయాలకు ప్రత్యేకమైన ఉనికి లేదు. అని తెలుసుకోవటమే మనోజయము. చరాచర జగత్తులో వినబడేవి, చూడబడేవి, మనసుతో భావించబడేవి అన్నీ పరబ్రహ్మ స్వరూపమే అని తెలిసిన జ్ఞానిమనసు అదుపులో ఉంటుంది. జీవబ్రహ్మలకు భేదము లేదని తెలిసిన జ్ఞానిమనసు అదుపులో ఉంటుంది.

ఈ రకంగా మనసును లౌకిక విషయాల యందు లగ్నం కానీకుండా కట్టడి చేసి జగత్తంతా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే అని భావన చేయగలిగినవాడే మనసును జయించిన వాడు. **మోక్షం కావాలంటే మనోనాశనము జరిగి తీరాలి.**

మనకు ఏ వస్తువు మీద, ఏ పదార్థం మీద ప్రేమ ఉన్నదో, దాని స్వరూపంతోనే ఉంటుంది మనసు. ఇలా ఉండి ప్రేమ, అభిమానము అనే పాశాలతో బంధించటం మనసు లక్షణము. శబ్దాది విషయాలకు చిక్కకుండా మనసును నిగ్రహించినవాడే మనసును జయించినవాడు. అయితే మనసును జయించటం తేలికైనవిషయమా? అనేది సందేహము. కాని ఆత్మజ్ఞానికి మనసును జయించటమనేది కళ్ళు మూసి తెరిచినంత తేలిక. నేను అంటే దేహంకాదు. ఇంద్రియాలు కాదు. నేను పరబ్రహ్మను అని నిశ్చయించుకున్న వాడిమనసు అతని అదుపులోనే ఉంటుంది. శబ్దాది విషయాలను జయించిన వాడి మనసు అతని అదుపులోనే ఉంటుది. జీవాత్మ పరమాత్మలకు తేడా లేదని తెలిసినప్పుడు మనసుకు సంకల్ప వికల్పాలుండవు. నువ్వు నేను, అది ఇది అనే జ్ఞానము లేని స్థితినే **అమనస్కస్థితి** అంటారు. ఇదే మనసు పనిచేయని స్థితి. జ్ఞాతజ్ఞానము అనే భేదాలు సృష్టించేది మనస్సే. ఆ మనస్సే గనక నశిస్తే సుషుప్తిలాగానే సమాధిలో కూడా భేదముండదు. భేదజ్ఞానము లేకపోవటమే మోక్షము. మనసును అదుపు చేయగలిగితే మోక్షం సిద్ధించినట్లే.

కాబట్టి మోక్షగామి అయినవాడు మనసును అదుపులో ఉంచాలి. మనసును జయించాలి. మనోనాశనం కావాలి.

7. మహావాక్యానుసంధానము

మహావాక్యాలను చదవటం, గురువు దగ్గర వాటిని చెప్పించుకోవటము, వాటి యొక్క అర్థం తెలుసుకోవటము ఒక ఎత్తు. వాటిని అనుసంధానం చెయ్యటం ఒక ఎత్తు. ఈ విషయమంతా ఋగ్వేదానికి సంబంధించిన **ఆత్మబోధోపనిషత్తు**లో వివరించబడింది.

అది అంటే – పరమేశ్వరుడు, ఇది అంటే – జీవేశ్వరుడు. ఈ రెండూ ఒక్కటే.

వీటి అర్థాలు తెలుసుకున్నంత మాత్రాన చాలదు. వీటిని అనుసంధానం చెయ్యాలి.

అనాత్మగా ఉన్న ఈ దేహాదులన్నింటి యందు ఉన్నటువంటి 'అహం', 'మమ' అనే భావానికి 'అధ్యాసము' అని పేరు. అధ్యాసము అంటే–తప్పుగా తెలుసుకోవటము, మిథ్యాజ్ఞానము అని అర్థం. విద్వాంసుడు ఈ మిథ్యాజ్ఞానాన్ని నిరస్త (తొలగింపబడినది, త్రోసివేయబడినది, వెళ్ళగొట్టబడినది) రూపంలో బ్రహ్మనిష్ఠతో జయించాలి. అంటే అహంకార మమకారాలు మిథ్య. కాబట్టి ఆ మిథ్యాజ్ఞానాన్ని బ్రహ్మజ్ఞానంతో జయించాలి. శరీరము, ఇంద్రియాలు వీటికన్న వేరైనదే ప్రత్యగాత్మ. అందుచేత ఈ ప్రత్యగాత్మ బుద్ధి మొదలైన వ్యాపారాలన్నింటినీ సాక్షిగా గ్రహించి, ఆ ప్రత్యగాత్మయే నేను అని తెలుసుకోవాలి. దేహము, ఇంద్రియాలే నేను అనే భ్రాంతిని వదలివెయ్యాలి. లోకానువర్తనము అంటే – లోకాన్ననుసరించి సంచరించటం. దేహానువర్తనము అంటే దేహాన్ననుసరించి సంచరించటం, శాస్త్రానువర్తనము అంటే – శాస్త్రాలలో చెప్పిన విధంగా నడచుకోవటం వీటిని వదలి, ఈ శరీరమే నేను అనే భ్రాంతిని వదలి వెయ్యాలి. లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన, దేహభ్రాంతులను పూర్తిగా పరిత్యజించాలి.

సాధకుడు స్వాత్మలో అంటే అతని ఆత్మలోనే స్థితుడై ఉండాలి. ఆత్మలో నివసించే వారికి మనస్సు నశించిపోతుంది. ఈ విషయం యుక్తి (తెలివి) స్వానుభూతి (తనయొక్క అనుభవము) శ్రుతులు (వేదమంత్రాలు, వేదవిజ్ఞానము) ద్వారా తెలుసుకోవాలి. శబ్దాదులను గౌరవించరాదు. ఆత్మను విస్మరించరాదు. అముక్త మార్గంలో నిద్రించరాదు. లోకవ్యవహారాలలో చిక్కుకోరాదు. సర్వదా ఆత్మధ్యానం మాత్రమే చెయ్యాలి. దీనివల్ల అనాత్మ (ఆత్మకానిది) బహిష్కరింపబడుతుంది.

తల్లిదండ్రుల మలినాలతో పుట్టి, మలమూత్రములతో కూడిన ఈ దేహము అపరిశుభ్రమైనది. అందుచేత అసహ్యకరమైన ఈ శరీరాన్ని దూరము చేసి (తనకన్న వేరుగా చేసి) బ్రహ్మను నేను అని భావించి కృతకృత్యుడు కావాలి. జీవాత్మ పరమాత్మలు వేరు అనే భావం కలిగినట్లైతే అది అజ్ఞానము. ఘటాకాశాన్ని మహదాకాశంలో లయం చేసినట్లుగా, అఖండభావనతో జీవాత్మను పరమాత్మయందు లయం చెయ్యాలి. అప్పుడు స్వయంప్రకాశముగాఉన్న ఆత్మతానే అవుతాడు. అందువలన తనచే, తననే తెలుసుకుని దేహరూపంలో ఉన్న పిండాండాన్ని, సృష్టి రూపంలో ఉన్న బ్రహ్మాండాన్ని మలభాండములాగా త్యజిస్తాడు. అనాదియైన అజ్ఞానముతో, దేహమే ఆత్మ అనే భావముతో దుఃఖము పొందుతున్నాడు. అందుచేత దేహాదులయందున్న అహం అనే బుద్ధిని ఆత్మయందు నిలిపి, సర్వదా కేవలము అద్వితీయ పరబ్రహ్మ అయి ఉంటాడు.

అద్దంలో కనిపించే అంతఃపుర ప్రతిబింబములాగా, ఏ పరబ్రహ్మయందు మిథ్యాజగత్తు కనిపిస్తున్నదో, ఆ బ్రహ్మమే నేను. అని నిశ్చయించుకుని, కృతకృత్యుడు కావాలి. అహంకారం లేనివాడికి అఖండస్థితి చేకూరుతుంది. స్వయంప్రభుడైన అతడు చంద్రునిలాగా విమలుడై, సంపూర్ణమైన ఆనందము పొందుతాడు. క్రియ గనక నశిస్తే చింతకూడ నశిస్తుంది. అప్పుడే వాసనాక్షయమవుతుంది. ఈ రకంగా వాసనా ప్రక్షాళనమే మోక్షము. అటువంటి స్థితే జీవన్ముక్తి. అన్ని ప్రదేశాలలోను, ఈ జగత్తునందంతటా, బ్రహ్మమాత్రముగా దర్శించటమే పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారము. ఇటువంటి భావనతోనే మనసులోపల ఉన్న వాసనలను జయించాలి. సర్వదా బ్రహ్మనిష్ఠయందు కొంచెము కూడా ప్రమాదం కలుగరాదు. ఈ ప్రమాదాన్ని బ్రహ్మవాదులైన మహర్షులు మృత్యువుగా పరిగణిస్తారు.

నీటిని ఆవరించి ఉన్న నాచును ప్రక్కకు నెట్టి వేసినప్పటికీ అది మళ్ళీ తానున్న చోటికే వచ్చి చేరుతుంది. అలాగే ప్రాజ్ఞుడు మాయను బయటకు పంపించినప్పటికీ, అతడు గనక బ్రహ్మనిష్ఠ నుంచి క్రిందికి జారినట్లైతే, ఆ మాయవచ్చి మళ్ళీ చేరుతుంది. దీనివల్ల అతని యోగనిష్ఠ భ్రష్ఠమవుతుంది. ఈ రకంగా ఎల్లప్పుడూ ఆత్మానుసంధానం చేస్తూ, జీవించినట్లైతే, అతడు బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని పొందుతాడు. అటువంటివాడు జీవన్ముక్తుడు. అతడు ఈ శరీరం వదలిన తరువాత కూడా ఆత్మస్వరూపుడై ఉంటాడు. భ్రాంతి లేనటువంటి సమాధిచేత ఆత్మసాక్షాత్కారము కలిగినప్పుడు, అజ్ఞానము

పూర్తిగా నాశనమవుతుంది. అప్పుడు **'అఖండ సచ్చిదానందమే తాను'** అని ధృవీకరించుకుని, అహంకారము మొ॥వి తాను అని భావించకుండా, వాటన్నింటినీ ఘటపటాదులలాగా ఉదాసీన భావంతో దర్శించాలి. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము, ఈ ఉపాధులన్నీ మిథ్యా మాత్రములు కాబట్టి వాటన్నింటినీ ఉదాసీన భావంతో దర్శించటం మంచిది. ఈ రకంగా చేసి పూర్ణముగా ఆత్మని మాత్రమే తెలుసుకోవాలి. బ్రహ్మ, ఈశ్వరుడు, రుద్రుడు మొదలు ఈ విశాల విశ్వంలో ఉన్న ఉపాధి అంతా కూడా ఆత్మయే. ఆత్మకన్న వేరే తత్త్వము లేదు.

ఈ ప్రపంచమంతా అసత్య పదార్థమే. అదంతా తనయందే ఆరోపించబడి ఉన్నది. అటువంటి ఆరోపిత ప్రపంచాన్ని నిరసించగా, పూర్ణుడు, అద్వయుడు, క్రియారహితుడు అయిన పరబ్రహ్మ తానే అవుతాడు. ఈ విశ్వమంతా అసత్కల్పము, అవికల్పము అయిన ఉన్నది. వస్తువు ఒక్కటే అది అవికారము. అవిశేషము. నీ రూపం కూడా అదే. అందులో నీపేరు ఉండదు. దర్శించేవాడు, దర్శింపబడినది, దర్శనము. ఈ త్రిపుటి ఆ పరబ్రహ్మయందు లేదు. ఆ పరబ్రహ్మము నిరామయమై, నిర్విశేషమై ఉన్నది. పరిపూర్ణము, చిద్రూపము, శివము, అవిద్యారహితము, అద్వితీయము అయి ఉన్నది. నిర్విశేషమైన పరతత్త్వంలో నీ నామము (వస్తు భిన్న ప్రపంచము) ఎక్కడ ఉంది ? ఏకాత్మక పరతత్త్వంలో భేదం చూసే వారెవరు ? బ్రహ్మము అఖండమైనది. అందులో భేదాన్ని దర్శించేవాడు లేడు. ఈ భ్రాంతికంతటికీ మూలకారణము చిత్తము. ఆ చిత్తము గనక లేకపోయినట్లైతే ఈ జగత్తే లేదు. అందుచేత చిత్తాన్ని నిశ్చలమైన స్థితిలో ఉంచాలి. అప్పుడు ప్రత్యగ్రూప పరమాత్మ యందు ఐక్యమవటం జరుగుతుంది.

అఖండానంద స్వరూపమైన పరమాత్మ తనకన్నా వేరుగా లేదని అనుభవంలో ఉన్న బ్రహ్మజ్ఞానికి బహిరంతరములందు సదానంద రసాస్వాదనము కలుగుతుంది. వైరాగ్యానికి ఫలము జ్ఞానము. దీనివల్ల ఉపరతి ఫలము కలుగుతుంది. ఉపరతి అంటే కర్మలను పరిత్యజించటం. బాహ్యావిషయాలను చిత్తవృత్తులతో ఆశ్రయించకుండా ఉండటం. ఉపరతివల్ల **"స్వానందానుభవ మహాశాంతి"** అనే ఫలము లభిస్తుంది. వైరాగ్యము కలిగికూడా జ్ఞానం రాని పక్షంలో, ఆ వైరాగ్యము నిష్ఫలమవుతుంది. వైరాగ్యము, జ్ఞానము రెండూ కలిగి ఉపరతి కలగకపోతే, ఆ రెండూ నిష్ఫలమవుతాయి. **వైరాగ్యము, జ్ఞానము, ఉపరతి మూడూ కలిగి శాంతిని**

పొందకపోతే - సర్వమూ నిష్ప్రయోజనమవుతుంది. మాయోపాదికత్వము, జగత్కారణత్వము, సర్వజ్ఞత్వము, పరోక్షధర్మ విశిష్ఠత్వము, స్వరూప లక్షణాలవుతాయి. అటువంటి లక్షణాలు గల పరమాత్మయే మహావాక్యంలోని 'తత్' పదానికి అర్థం.. అంతఃకరణగలవాడై, అహం అనే తత్త్వానికి ఆధారంగా జీవుడు ప్రకాశిస్తున్నాడు. 'త్వమ్' అంటే చిదాభాసుడైన జీవుడే. జీవుడు ఆ బ్రహ్మముయొక్క ప్రతిబింబమే. ఈశ్వరుడు మాయాశరీరం గలవాడు. జీవుడు అవిద్యా శరీరం గలవాడు. ఇక్కడ **ఈశ్వరుడికి ఉపాధి అయిన మాయను, జీవుడికి ఉపాధి అయిన అవిద్యను వదలి వేసినట్లైతే, జీవుడు ఈశ్వరుడు ఒకటే అవుతారు. అప్పుడు అఖండ సచ్చిదానంద రూపమైన పరబ్రహ్మ దర్శనమవుతుంది.**

ఈ రకంగా మహావాక్యాన్ని అనుసంధానం చెయ్యటమే 'శ్రవణము'. విన్న విషయాన్ని యుక్తితో అనుసంధించటమే 'మననము'. వేదాంతార్థాన్ని శ్రవణం చేసి, మననం చేసినప్పుడు నిస్సంశయంగా తెలిసిన వస్తువునందు ప్రీతిని నిలిపి, దానియందు మనస్సు నిలిపి, తదేక ధ్యానం చెయ్యటమే 'నిధిధ్యానము' అనబడుతుంది. ధ్యాతను మరచి ధ్యానమును వర్జించి, ధ్యేయమైన గోచరమగు చిత్తాన్ని గాలిలేనిచోట ఉంచిన దీపంలాగా ఉంచటమే 'సమాధి. నిర్వికల్ప సమాధిలో ఆత్మగోచరాలయిన అజ్ఞానవృత్తులు ఉంటాయి. కాని అవి ఆ సమయంలో తెలియబడవు. సమాధి నుంచి బయటకు వచ్చినప్పుడు, వారికి స్మృతి రూపంలో ఉన్న అనుభవాన్ని బట్టి, వృత్తులను ఊహించటానికి వీలవుతుంది. అనాదిగా ఉన్న ఈ సంసారంలో కోట్లకొలది సంచితకర్మలున్నాయి. అయినప్పటికీ పైన చెప్పిన సమాధివల్ల ఆ కర్మలన్నీ నశించిపోతాయి. పరిశుద్ధమైన ఆత్మధర్మము అభివృద్ధి చెందుతుంది.

ఈ నిర్వికల్ప సమాధి వేలకొలది ధర్మరూపామృతధారలను వర్షిస్తుంది. కాబట్టి యోగవేత్తలు ఈ సమాధిని **'ధర్మమేఘము'** అంటారు. వాసనలే కర్మకు కారణం. నిర్వకల్ప సమాధివల్ల శుభాశుభవాసనలన్నీ పూర్తిగా నశించిపోతాయి. వాసనాక్షయం అవటంచేత పాపకర్మలు, పుణ్యకర్మలు అన్నీ నశించిపోతాయి. 'తత్ త్వం అసి' అనే మహావాక్యం సమాధి స్థితి లభించిన తరువాత అపరోక్షమైన ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని

ప్రసాదిస్తుంది. అనుభవించదగిన విషయ సుఖములయందు గల అపేక్షలు నశించి, అవి మళ్ళీ పుట్టకుండా ఉన్నట్లైతే, అటువంటి స్థితిని వైరాగ్యము అంటారు. ఆత్మయందు దాగి ఉన్న చిత్తవృత్తి బయటకు రాకపోయినట్లైతే, ఉపరతి ప్రాప్తించిందని భావించాలి. అలాకాకుండా పాండిత్యముతో వైరాగ్యము ప్రాప్తిస్తుందనుకోవటం కేవలం భ్రాంతి మాత్రమే. వైరాగ్యం లేకపోతే జ్ఞానం కలగదు. ప్రజ్ఞగలవాడే స్థిత ప్రజ్ఞుడు. ఎవడు ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నాడో, ఎవడు బ్రహ్మయందు ఆత్మను విలీనం చేస్తున్నాడో, ఎవడు నిర్వికారుడో, నిష్క్రియుడో, అటువంటి యతి స్థితప్రజ్ఞుడు.

ఈశ్వరుడు తత్ పదార్ధమని, జీవుడు త్వమ్ పదార్ధమని లక్ష్యార్ధ భావంతో శోధించినట్లైతే జీవబ్రహ్మల ఏకీభావం కలుగుతుంది. అటువంటి ఏకరూప జ్ఞానరూపంలో ఉన్న చిన్మాత్ర వృత్తిని 'ప్రజ్ఞ' అంటారు. జీవాత్మ పరమాత్మల ఏకత్వ రూపజ్ఞానమే ఆకారముగా ఉన్న ప్రజ్ఞగలవాడే జీవన్ముక్తుడు. దేహము, ఇంద్రియాలే నేను అనే భావాన్ని విడిచిపెట్టి, ఆత్మ స్థితుడైనవాణ్ణి జీవన్ముక్తుడు అంటారు. తనకన్న పరబ్రహ్మ వేరుగాలేదని, మాయాకల్పిత జగన్నిర్మాణము పరబ్రహ్మ కన్న వేరుగా లేదని, ప్రజ్ఞతో తెలుసుకున్నవాడు జీవన్ముక్తుడు. సాధువులు పూజించేటప్పుడు, దుర్మార్గులు పీడించేటప్పుడు కూడా సమభావంతో ఉన్నవాడే జీవన్ముక్తుడు. బ్రహ్మతత్త్వము తెలిసిన వ్యక్తి అందరిలాగానే సంసారమందున్నప్పటికీ, రాగద్వేషాలకు వశం కాకుండా అంతర్ముఖుడై ఉంటాడు. ఈ విషయం బ్రహ్మవేత్తలకు మాత్రమే తెలుసు. ఇప్పుడు అనుభవించే సుఖదుఃఖాల అనుభవమంతా ప్రారబ్ధానికి సంబంధించినది. ఈ ప్రారబ్ధాన్ని జ్ఞానికూడా అనుభవిస్తాడు.

కలనుండి మెలకువ వచ్చిన వెంటనే కలకరిగిపోతుంది. అలాగే మహావాక్యార్ధానుభవజ్ఞానంతో అనేక కోట్ల జన్మలయందు కూడబెట్టిన సంచితకర్మ పూర్తిగా నశిస్తుంది. ఆకాశానికి ఏ వస్తువుతోనూ సంబంధము లేదు. అలాగే తాను కూడా ఆకాశంలాగా ఉదాసీనుడను, అసంగుడను (సంబంధం లేనివాడను) అని తెలిసికొన్న యతికి కర్మలతో ఏ రకమైన సంబంధము ఉండదు. ఆ యతి ఆగామికర్మ (ప్రాప్తించేది) రహితుడు. ఆకాశానికి కుండతో సంబంధము ఉన్నప్పటికీ, అందులోని సారాయితో సంబంధం లేదు. అలాగే ఆత్మదేహమందున్నప్పటికీ, దేహధర్మాలతో

దానికి సంబంధంలేదు. విడువబడిన బాణము తన లక్ష్యాన్ని భేదించకుండా వదలదు. అలాగే జ్ఞానం రాకముందు ప్రారంభమైన ప్రారబ్ధకర్మను అనుభవించి తీరాలి. అది జ్ఞానంతో నశించదు. పులి అనుకొని బాణం వదిలాడు. కాని అది ఆవు. ఆవు బాణం తగిలి మరణిస్తుంది. అలాగే ప్రారబ్ధకర్మని అనుభవించాల్సిందే. అజరుడను, అమరుడను అనే స్థిరమైన బుద్ధి గలవాడికి ప్రారబ్ధకల్పన నిజంకాదు. బ్రహ్మనిష్ఠుడైన వాడికి ప్రారబ్ధ భోగాల అనుభవం సత్యంకాదు.

దేహమే ఆత్మ అనే భ్రాంతి ఉన్నవాడికి ప్రారబ్ధం ఉంటుంది. ఈ దేహము తాను కాదు అని నిశ్చయంగా తెలుసుకున్నవాడు తానే ఆత్మ అవుతాడు. మాయా కల్పితమైన ఈ దేహానికి ప్రారబ్ధకల్పన భ్రాంతి అవుతుంది. సత్యమైన దానికి జన్మము లేదు. నాశనములేదు. లేనటువంటి శరీరానికి ప్రారబ్ధం ఎలా వస్తుంది ? అందువల్ల పరమార్ధంలో ప్రారబ్ధంలేదు. జ్ఞానంవల్ల అజ్ఞాన కార్యాలన్నీ నశించినప్పుడు జ్ఞానియొక్క దేహము మాత్రము ఏ రకంగా స్థిరంగా ఉంటుంది ? అందువల్ల ప్రారబ్ధమనేది వ్యావహారిక సత్యమే గాని పారమార్ధిక సత్యంకాదు. పరబ్రహ్మము పరిపూర్ణము, అనాది, అనంతము, అప్రమేయము, అవిక్రియము, సద్ఘనము, చిద్ఘనము, నిత్యము, ఆనందఘనము, అవ్యయము, ప్రత్యగేకరసము, పూర్ణము, అనంతము, అనుపాధేయము, అనాధేయము, ఆశ్రయశూన్యము అవుతుంది.

ఆ పరబ్రహ్మ నిర్గుణము, క్రియారహితము, సూక్ష్మము, నిర్వికల్పము, నిరంజనము, అనిరూప్య స్వరూపము, మనోవాచామగోచరము, సత్ సమృద్ధము, స్వతఃసిద్ధము, శుద్ధము, బుద్ధము, అనీదృశము. ఆ బ్రహ్మము ఒక్కటిగా అద్వయముగా ఉన్నది. పరబ్రహ్మకన్న వేరైనది ఏదీలేదు.

మహావాక్యాలను శ్రద్ధగా విని వాటిని అర్ధం తెలుసుకుని మననం చేసి వాటిని గనక అనుసంధానం చేసినట్లైతే సాధకుడు తానే సంగరహితుడు, అంగరహితుడు, లింగరహితుడు, ప్రశాంతుడు, అనంతుడు, పరిపూర్ణుడు, చిరంతరుడు, అకర్త, అభోక్త, అవికారుడు, అవ్యయుడు, శుద్ధ బుద్ధ స్వరూపుడయిన పరమాత్మ అవుతాడు.

8. ఫలశ్రుతి

ఇప్పటిదాకా చాలా కష్టపడి మహావాక్యాలను గురించి తెలుసుకున్నాం. వాటిని ఏ విధంగా ఉపాసన చెయ్యాలో, వాటికి షడంగాలేమిటో, వాటి అర్థమేమిటో అన్నీ తెలుసుకున్నాం. ఇప్పుడు చిన్న అనుమానం. దీనివల్ల ఫలితం ఏమిటి? ఇప్పుడు ఆ విషయాన్ని చూద్దాం. మహావాక్యాల శ్రవణము, మననము, ఉపాసనల వల్ల ఫలితము జన్మరాహిత్యము. మరుజన్మ ఉండదు. ఇప్పుడు మళ్ళీ అనుమానం. ముక్తి పొందిన వారికి, మోక్షం పొందిన వారికి ఇద్దరికీ మరుజన్మ ఉండదు కదా ! మహావాక్యాలను ఉపాసన చేస్తే మనకు వచ్చేది ఏమిటి? ముక్తా, మోక్షమా? ఇప్పుడు ఈ రెండింటినీ వివరంగా చూద్దాం. మొదటగా ముక్తి.

ముక్తి : ముక్తి అంటే విముక్తి. లౌకిక బంధాల నుంచి విముక్తి అరిషడ్వర్గాలు, కామక్రోధాలు, రాగద్వేషాలు, ప్రేమ, అభిమానం, ఆప్యాయత, అనురాగం, ద్వేషం మొదలైన వాటి నుంచి విముక్తి.

పరబ్రహ్మను రెండు రకాలుగా ఉపాసించటం జరుగుతుంది 1. సాకారోపాసన 2. నిరాకారోపాసన.

1. సాకారోపాసన : పరబ్రహ్మ నిరాకారము, నిర్గుణము అంటే దాన్ని ఉపాసించటం కష్టం. నిరాకారం మీద దృష్టి నిలవదు. అందుచేత **సాధకానాం హితార్థాయ బ్రహ్మణోరూపకల్పనా** మన కోరికలు తీరటం కోసం ఆ పరమేశ్వరుడికి ఒక రూపాన్ని కల్పించి, ఆ రూపాన్ని ఉపాసిస్తాం. దాన్నే **అపరబ్రహ్మ** అంటారు. దైనందిన జీవితంలో అపరబ్రహ్మను 1)శ్రీమన్నారాయణుడు 2)శ్రీమహావిష్ణువు 3)శ్రీకృష్ణుడు 4)శ్రీరాముడు 5)నారసింహుడు 6)ఈశ్వరుడు 7)శక్తి (అమ్మవారు) ఇలా పరబ్రహ్మకు ఒక రూపం కల్పించి మోక్షాన్నిచ్చే దేవతగా దాన్ని ఉపాసించటం జరుగుతుంది. ఇదే సాకారోపాసన. ఈ రూపమే అపరబ్రహ్మ. ఈయన ఉండే ప్రదేశమే పరమపదము ఉత్కృష్టమైన చోటు. ఇతరులెవ్వరూ చేరలేని చోటు. అపరబ్రహ్మను చేరాలంటే కావలసింది భక్తి, తాదాత్మ్యత, తత్పరత. ఇక్కడ అన్నింటినీ వదిలేసి శరణాగతి పొందాలి అటువంటి వాడు మరణానంతరము అర్చిరాది మార్గం గుండా

పరమపదము చేరతాడు. ఈ పరమపదంలో అపరబ్రహ్మ ఉంటాడు. ఇది వివిధ పేర్లతో పిలువబడుతుంది.

వైష్ణవులకు పరమపదము – వైకుంఠము. శ్రీమహావిష్ణువు అక్కడే ఉంటాడు. అలాగే మిగిలిన వారు కూడా.

1.	శ్రీమన్నారాయణుడు	–	శ్వేతద్వీపంలో
2.	శ్రీమహావిష్ణువు	–	వైకుంఠంలో
3.	శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడు	–	గోలోకంలో
4.	ఈశ్వరుడు	–	కైలాసంలో
5.	అమ్మవారు (శక్తి)	–	మణిద్వీపంలో ఉంటారు.

ఇదే పరమపదము. వారి దృష్టిలో దీన్ని కన్న అధికమైన చోటులేదు. మరణించిన తరువాత మహాయోగి యొక్క ప్రాణాలు ఉత్క్రమించవు. ఉత్క్రమించటము అంటే నవరంధ్రాలలోను ఏదోఒకమార్గం గుండా బయటకి పోవటం నవరంధ్రాలలోను ఏదో ఒక రంధ్రం ద్వారా బయటకు వెళ్ళిన జీవికి మరుజన్మ ఉంటుంది. జన్మరాహిత్యం జరగాలంటే జీవాత్మ వచ్చిన మార్గం ద్వారానే బయటకు వెళ్ళాలి. జీవాత్మ మానవశరీరంలోకి ఎలా ప్రవేశించింది? అంటే **ఐతరేయోపనిషత్తు**లో చెప్పినట్లుగా మానవదేహాన్ని సృష్టించిన తరువాత, ఈ దేహంలో తాను లేకపోతే ఎలా? అనుకుంది పరమాత్మ. వెంటనే బ్రహ్మరంధ్రం గుండా దేహంలో ప్రవేశించి, నవరంధ్రాలతోను అన్ని రకాలైన సుఖాలు అనుభవిస్తూ, తాను పరమాత్మను అనే విషయంతో పాటుగా, వచ్చిన మార్గం కూడా మరచిపోయి పంజరంలో బంధించబడిన పక్షిలాగా ఈ దేహంలో బందీ అయిపోయి, దేహం చేసే కర్మలన్నింటికీ కర్తా, భోక్తా రెండూ నేనే అని భావిస్తూ పూర్తిగా అజ్ఞానంలో కూరుకుపోయింది. అజ్ఞానం పూర్తిగా వదిలిపోతేనే కాని తాను ఈ దేహంలోకి ఎలా ప్రవేశించాననే విషయం గుర్తు రాదు. జన్మరాహిత్యం కావాలంటే వచ్చినమార్గం గుండానే, అంటే బ్రహ్మరంధ్రం గుండానే బయటకు రావాలి. అలా బ్రహ్మరంధ్రం గుండా బయటకి వచ్చిన జీవాత్మ ముందుగా సూర్యలోకం చేరుతుంది. బ్రహ్మలోకానికి తలవాకిలి

(సింహద్వారం) సూర్యలోకం. అక్కడి నుంచి అర్చిరాదిమార్గం ద్వారా అపరబ్రహ్మ ఉండే పరమపదం చేరుతుంది. దాన్నే బ్రహ్మలోకము అంటారు. అక్కడ 500 మంది అప్సరసలు అతడికి స్వాగతం చెబుతారు, సుగంధ ద్రవ్యాలు వంటికి రాస్తారు, చక్కగా బ్రహ్మదేవుని లాగానే అతణ్ణి కూడా అలంకరిస్తారు. ఇప్పుడు అపరబ్రహ్మ అతణ్ణి కొన్ని ప్రశ్నలు అడుగుతాడు. వాటన్నింటికీ ఇతడు సమాధానం చెబుతాడు. అప్పుడు **'నేను అనుభవించే మహదైశ్వర్యాన్నే మీరు కూడా అనుభవిస్తూ, ఇక్కడే ఉండండి'** అంటాడు అపరబ్రహ్మ. అప్పటి నుంచి ఈ జీవుడు సూక్ష్మశరీరం పొంది, అక్కడే పరమపదంలో జరిగే నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవ, మాసోత్సవ, సంవత్సరోత్సవాది వివిధ ఉత్సవాలు తిలకిస్తూ, ఆ పరంధాముణ్ణి సేవిస్తూ అలా కల్పాంతం వరకు ఉండి, కల్పాంతాన అపరబ్రహ్మతో కలిసి పరబ్రహ్మలో లీనమవుతాడు. ఇది క్రమముక్తి.

పరమపదంలో ఉండే మహదైశ్వర్యము అంటే – బ్రహ్మానందము. లోకంలో విద్యావంతుడు, ధనవంతుడు, అనుభవించాలనేకోరిక ఉన్నవాడు, బలము ఆరోగ్యము ఉన్నవాడు పొందే ఆనందాన్ని మానుషానందము అంటారు.

మానుషానందానికి నూరు రెట్లుంది	– మానవ గంధర్వానందం
మానవ గంధర్వానందానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– నిజగంధర్వానందం
నిజగంధర్వానందానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– చిరలోక పితరానందం
దానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– అజానజదేవానందం
దానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– కర్మదేవానందం
దానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– నిజదేవానందం
దానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– ఇంద్రానందం
ఇంద్రానందానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– బృహస్పతి పొందే ఆనందం
బృహస్పతి పొందే ఆనందానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– ప్రజాపతి పొందే ఆనందం
ప్రజాపతి పొందే ఆనందానికి నూరు రెట్లుంటుంది	– బ్రహ్మానందం

అంతకు మించిన ఆనందం లేదు. అది పరమోత్కృష్టమైనది. ఇక్కడ తెలుసుకోవలసిన విషయం ఒకటుంది. పరమపదంలో కష్టాలు, కన్నీళ్ళు, దుఃఖము, ఈర్ష్య, అసూయ, ద్వేషము, రాగము వంటివి ఏవీ ఉండవు. అక్కడికి చేరిన జీవుడు ఇవిఏవీ లేని స్థితిలో ఉంటాడు. ఎప్పుడైతే రాగద్వేషాలు మొదలైనవి లేవో, అప్పుడు మిగిలేది ఒకటే – ఆనందం. అదే బ్రహ్మానందం. ఏతావాతా తేలింది ఏమంటే కష్టాలు, కన్నీళ్ళు, బాధలు, ఏవీలేని స్థితే బ్రహ్మానందము. అదే మహదైశ్వర్యము. అక్కడికి చేరిన పవిత్రాత్మ కూడా బ్రహ్మానందాన్ని అనుభవిస్తుంది. అదే మహదైశ్వర్యాన్ని అనుభవించటమంటే. ఇలా కల్పాంతం వరకు అక్కడే ఉండి, కల్పాంతన పరబ్రహ్మలో లీనమవుతుంది.

పరమపదం చేరిన ఆత్మపురుషుడికి కొన్ని శక్తులు వస్తాయి. అతడు కోరుకున్న లోకాలకు వెళ్ళగలడు. అందుకే అతడు మాతృలోకాలకు, పిత్రులోకాలకు, గంధమాధన లోకాలకు, సూర్యలోకానికి, చంద్ర లోకానికి ఎక్కడికి కావాలంటే అక్కడికి వెళ్లగలడు. వీటినే పవిత్రాత్మలు అంటారు. వీటిలో కొన్ని సదా ఆకాశంలో చరిస్తూ, అర్హులైన వారు ఈ లోకంలో మంచి పనులు చెయ్యటానికి సహకరిస్తుంటాయి. వీరిలో మరికొన్ని సర్వకాల సర్వావస్థల యందు పరబ్రహ్మను అంటిపెట్టుకుని ఉంటాయి. వీరిని నిత్యముక్తులు అంటారు.

వైకుంఠంలో – లక్ష్మీదేవి, గరుడుడు, ఆదిశేషుడు, నారదుడు మొదలైన వారు ఈ కోవకు చెందినవారే. అదే కైలాసంలో – నంది, భృంగి, శృంగి మొ॥ వారు, మణి ద్వీపంలో కామేశ్వరి వజ్రేశ్వరి, భగమాలిని మొదలైన వారంతా నిత్యముక్తులే. అవసరమనుకున్నప్పుడు వీరు శరీరాన్ని ధరించి భూలోకంలో అవతరిస్తుంటారు. అయితే శరీరాన్ని పొందిన తరువాత ఆ శరీరంతో చేసే కర్మలన్నింటికీ వీరే బాధ్యత వహించాలి. పూర్వకాలంలో నారదుడి శాపం వల్లనే శ్రీమహావిష్ణువు శ్రీరాముడిగా జన్మించాడు. శ్రీరాముడు చెట్టు చాటు నుంచి వాలిని చంపినందుకే శ్రీకృష్ణుడిగా జన్మించి, బోయవాడి చేతిలో మరణించాడు. కురుక్షేత్ర సంగ్రామంలో కౌరవులందరూ మరణించారనే బాధని తట్టుకోలేక, కడుపుమంటతోనే 'యాదవవంశం నీ కళ్ళ

ఎదురుగానే నాశనమవుతుంది?' అని శ్రీకృష్ణుడికి శాపం పెట్టింది గాంధారి. కాబట్టి ముక్తి పొందిన వారు మళ్ళీ శరీరం ధరించి కర్మలు చేస్తే, ఆ కర్మ ఫలితాన్ని వారే అనుభవించాలి అనుభవిస్తారు. ఇందులో సందేహం లేదు. ఈ ముక్త పురుషుడు ఒకే సమయంలో వివిధ ప్రదేశాలలో కనిపించ గలడు. శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడు ఒకేసారి పదహారు వేల మంది గోపికలతో రాసక్రీడలు జరిపాడు. కాని ఒక్క విషయం ఏమంటే ముక్తాత్మ సృష్టి మాత్రం చెయ్యలేదు. సృష్టి స్థితి లయాలు పరమేశ్వరుడు చేసేపని. ఇతరులెవ్వరూ చెయ్యలేరు.

ఈ రకంగా ముక్తపురుషుడు బ్రహ్మలోకం చేరి, మహదైశ్వర్యాన్ని అనుభవించి, కల్పాంతన పరబ్రహ్మలో లీనమవుతాడు. వీరికి మరుజన్మ ఉండదు. దీన్నే క్రమముక్తి అని కూడా అంటారు. ముక్తి 1. సార్ష్టిరూపముక్తి 2. సాలోక్యముక్తి 3. సామీప్యముక్తి 4. సారూప్యముక్తి 5. సాయుజ్యము అవి ఐదు రకాలు. వీటిలో సాయుజ్యం పొందిన వారికి మాత్రమే మరుజన్మ లేదు. మిగిలిన వారందరూ ఈ లోకంలో ఉత్తమయోనుల యందు మళ్ళీ జన్మిస్తారు.

2. నిరాకారోపాసన : సాకారోపాసన చేసేవారు మరణానంతరము అర్చిరాదిమార్గం గుండా బ్రహ్మలోకం చేరి కల్పాంతం వరకు అక్కడే మహదైశ్వర్యాన్ని అనుభవించి, కల్పాంతన అపరబ్రహ్మతో పాటు పరబ్రహ్మలో లీనమవుతారు. మరి నిరాకారోపాసన చేసిన వారి సంగతి ఏమిటి? **మరణ సమయంలో జీవుడు దేన్ని గురించైతే ఆలోచిస్తుంటాడో, మరుజన్మలో దాన్నే పొందుతాడు**. భాగవతంలో జడభరతుడు మరణ సమయంలో లేడిపిల్లను గురించి ఆలోచించి, మరుజన్మలో లేడిగా పుట్టాడు. పురంజన మహారాజు స్త్రీ లోలుడై మరుజన్మలో స్త్రీగా జన్మించాడు. సాకారోపాసన చేసిన వారు మరుజన్మలో సాకారాన్నే పొందుతారు. నిరాకారోపాసన చేసిన వారు మరణ సమయంలో నిరాకారుడైన పరబ్రహ్మను గురించే ఆలోచిస్తారు. కాబట్టి వారికి మరుజన్మ నిరాకారమే అవుతుంది. అంటే మరుజన్మ ఉండదు, ఇదే మోక్షము. వీరి జీవాత్మ, పరమాత్మ ఒకటై పోతాయి. బ్రహ్మరంధ్రం గుండా బయటకు రావటం వరకు సాకారోపాసకులకు, నిరాకారోపాసకులకు మార్గం ఒకటే.

బ్రహ్మరంధ్రం ద్వారా బయటకు రాగానే సాకారోపాసకులు అర్చిరాది మార్గం గుండా బ్రహ్మలోకం చేరతారు. అయితే అలా ప్రయాణం చెయ్యటానికి నిరాకారోపాసకులకు ప్రత్యేకమైనమార్గం ఏదీఉండదు. నిరాకారుడైన పరబ్రహ్మకు ప్రత్యేకంగా ఏ లోకము లేదు. ఆయన చరాచర జగత్తంతా వ్యాపించి ఉన్నాడు. కాబట్టి నిరాకారోపాసకుడు బ్రహ్మరంధ్రం గుండా బయటకు రాగానే పరబ్రహ్మలో లీనమై పోతాడు. అదే సాయుజ్యము, మోక్షము అనబడుతుంది. ఇతడికి మరుజన్మ ఉండదు.

ఇక్కడ గుర్తించవలసిన విషయం ఏమంటే సాకారోపాసకుడు ముక్తి పొందితే, నిరాకారోపాసకుడు మోక్షం పొందుతాడు. సాకారోపాసకుడు అంగుష్టమాత్ర దేహంతో అపరబ్రహ్మను సేవిస్తుంటాడు. కాబట్టి అతడికి అస్థిత్వము ఉన్నది. ఈ కారణం చేతనే అతడు కావాలనుకుంటే దేహం ధరిస్తాడు. మాత్రులోకాలు, పిత్రులోకాలు, భాత్రులోకాలు ఎక్కడికి కావాలనుకుంటే అక్కడికి వెడతాడు. లోకాలను ఉద్ధరించటానికి ప్రయత్నిస్తాడు. ఒకే సమయంలో అనేకచోట్ల కనిపిస్తాడు. భాగవతంలో ధనుర్యాగానికి వస్తున్నప్పుడు అక్రూరుడికి కృష్ణుడు అలాగే కనిపించాడు. కాని ఇతడికి జగస్పృష్టి చేసే శక్తిమాత్రం ఉండదు. ఇతడు బ్రహ్మలోకంలో ఉన్నంతవరకు మహదైశ్వర్యాన్ని (బ్రహ్మానందాన్ని) అనుభవిస్తాడు.

కాని నిరాకారోపాసన చేసిన వాడికి ప్రత్యేకంగా అస్థిత్త్వము ఉండదు. దేహపాతం జరిగిన మరుక్షణమే, అతని జీవాత్మ పరమాత్మతో చేరిపోతుంది. కాబట్టి ఇతడు ఏ లోకాలకు వెళ్ళలేడు. పరమాత్మతో కలిసి చరాచర జగత్తును ఆక్రమించి ఉంటాడు. అందుకే అతడికి నామరూపాలతో పాటగా మరుజన్మ కూడా ఉండదు.

ఇక్కడ గమనించాల్సింది ఏమంటే, **ముక్తి పొందిన వారికి, మోక్షం పొందిన వారికి ఇద్దరికీ మరుజన్మ ఉండదు.**

మహావాక్యాలు మననం చేస్తే ఫలితం ఏమిటి ? అంటే చరాచర జగత్తులో పరమాత్మ ఒక్కడే సత్యము, నిత్యము, శాశ్వతము అయినవాడు. మిగిలిన జగత్తంతా మిధ్య. జగత్తులో ఉన్నది పరబ్రహ్మ ఒక్కటే. అదే నేనే **నేనే పరబ్రహ్మను. పరబ్రహ్మమే నేను** అని భావిస్తాడు. **బ్రహ్మవిద్ బ్రహ్మైవభవతి** బ్రహ్మను గురించి తెలుసుకున్న

వాడు కూడా బ్రహ్మమే అవుతాడు. తానే పరబ్రహ్మ అని తెలుసుకున్న మహాజ్ఞాని పరబ్రహ్మలో లీనమవుతాడు. అతడికి పునర్జన్మ ఉండదు. అదే మోక్షము. ఈ రకంగా జ్ఞాన సముపార్జన చేసిన వారికి పునర్జన్మ లేదు. ఇదే విషయాన్ని వ్యాసభగవానుడు బ్రహ్మసూత్రాలలోని ఆఖరు సూత్రంలో **అనావృత్తిః శబ్దాదనావృత్తిః శబ్దాత్** అంటూ వివరించాడు. కాబట్టి **మహావాక్యాల శ్రవణ మననాల వల్ల ఫలితము మోక్షము.**

--x--

శ్రీ క్రోవి పురుషోత్తమశర్మ, శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమ్మ గార్ల పౌత్రుడు, శ్రీ క్రోవి కృష్ణమూర్తి, శ్రీమతి సత్యపర్వతవర్ధనమ్మ గార్ల జ్యేష్ఠపుత్రుడు హరితస గోత్రీకుడు, **పరమానందనాథ** దీక్షానామధేయుడు అయిన **డా॥ క్రోవి పార్థసారథి** సర్వజనామోదముగా సులభశైలిలో వ్రాసిన **మహావాక్యములు** అనే ఆధ్యాత్మిక గ్రంథము సమాప్తము

సర్వేజనాః సుఖినోభవన్తు
సమస్త సన్మంగళానిభవన్తు
ఓం తత్సత్